

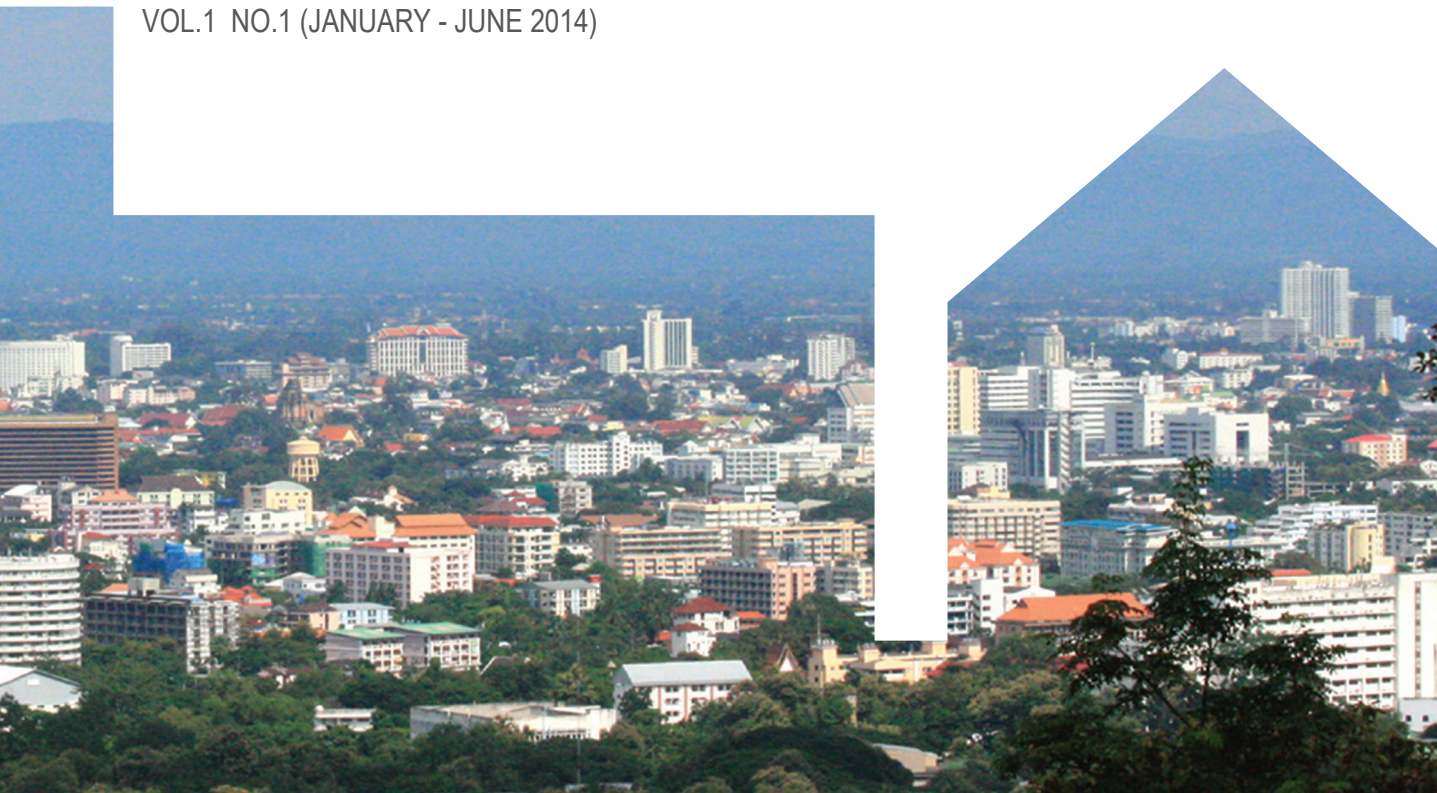
ISSN : 2351-0935

JOURNAL OF ENVIRONMENT DESIGN
FACULTY OF ARCHITECTURE, CHIANG MAI UNIVERSITY

วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

JEDe

VOL.1 NO.1 (JANUARY - JUNE 2014)

ภาพจากปก

ดัดแปลงจาก : http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/16/Chiang_Mai_City_Sky_View.jpg

วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2557)

ISSN : 2351-0935

เจ้าของ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมืองฯ จ.เชียงใหม่

โทรศัพท์ 053 942806 โทรสาร 053 221448

<http://www.arc.cmu.ac.th>

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรุณา รัชชิวิน

นางณัฐกานต์ แก้วเกษา

นางสาวสุธิดา สุ่มณศิริ

นางสาวสุวีรพรรณ จันทร์สว่าง

นางสาวอภิญญา ปรีชาพานิชพัฒนา

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกกลั่นกรองบทความ

รองศาสตราจารย์ สติธิพร ภิรมย์รัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นรัชฎ์ กาญจนจันฐิติ

ศาสตราจารย์ ดร.วิมลสิทธิ์ หรยางกูร

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพักตรา สุทนต์สุภา

ดร.ทยากร จารุชัยมนตรี

กองบรรณาธิการกลั่นกรองบทความ (บุคลากรภายใน)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุจน์ทิพย์ ศรีสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิโชค เลเชกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ ศรีสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวลิต สัยเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรุณา รัชชิวิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณวิทย์ อ่องแสงชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี

รองศาสตราจารย์ ดร.วิฑูรย์ เหล็กวุ้นเรือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันต์ สุวัจนราภินันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธำมภ์ วรณกุล

จัดรูปเล่ม อาจารย์ อลิษา หงษ์ทอง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Architecture, Chiang Mai University

BLANK

บทความวิชาการ

ความขึ้นขอบรูปด้านหน้าอาคารแถวในเขตเมืองเก่าลำปาง ณัฐกิตติ์ เพ็ชรสุริยา	1
แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และสังคม เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อม กายภาพ ตลาดดอกไม้ต้นลำไย เชียงใหม่ เกศรินทร์ อธิพิณจุกุล	15
การสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชนกำแพงงามและหัวฝาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นวลวรรณ เกียรติวัฒน์	33
การเปรียบเทียบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารต่างยุคของอาคารชิโน-โปรตุกีส บนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต อาภาภรณ์ วงศ์ลักษณ์พันธ์	45

บทวิจารณ์

Design Education in China from the Perspective of Design —Summary of China Environmental Design Annual Education Conference Ding, Xin	61
---	----

CONTENTS

Research Paper

Preference Study of Lampang Old City Shophouses' Façades
Natthakit Phetsuriya	1
Guidelines of Physical and Social Elements for Promoting the Physical
Environment of Tonlamyai Flower Market, Chiang Mai
Kedsarin Ittipunkul	15
Building Up Information System for Physical Development of Kampang-
Ngam and Hua-Fai Communities, Mueang District, Chiang Mai Province
Nuanwan Kiattiwat	33
Comparison of Perception of Façades of Sino-Portuguese Buildings in
Difference Ages on Thalang Road, Phuket Province
Arphaphon Wonglaksanaphan	45

Critique Paper

Design Education in China from the Perspective of Design
—Summary of China Environmental Design Annual Education Conference
Ding, Xin	61

BLANK

บทความวิชาการ Research Paper

ความขึ้นขอบรูปด้านหน้าอาคารแถวในเขตเมืองเก่าลำปาง
ณัฐกิตติ์ เพ็ชรสุริยา

แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และสังคม เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อม
กายภาพ ตลาดดอกไม้ต้นลำไย เชียงใหม่
เกศรินทร์ อธิพันธุ์กุล

การสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชนกำแพงงามและหัวฝาย
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
นวลวรรณ เกียรติวัฒน์

การเปรียบเทียบการรับรู้ด้านหน้าอาคารต่างยุคของอาคารชิโน-โปรตุเกส
บน ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต
อาภาภรณ์ วงศ์ลักษณ์พันธ์

ความชื่นชอบรูปด้านหน้าอาคารแถวในเขตเมือง เก่าลำปาง

Preference Study of Lampang Old City Shophouses' Façades

ณัฐกิตต์ เพ็ชรสุริยา¹

Natthakit Phetsuriya

บทคัดย่อ

การเพิ่มจำนวนของอาคารแถวอย่างรวดเร็ว นั้น มีสาเหตุหลักจากการที่อาคารแถวเป็นสถาปัตยกรรมที่ตอบสนองต่อพื้นที่เชิงพาณิชย์ และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้พื้นที่ได้ง่าย ซึ่งการปรับเปลี่ยนเหล่านี้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปด้านหน้า (façade) ของอาคารแถวด้วย เนื่องจากอาคารแถวมักตั้งอยู่ในพื้นที่ย่านเศรษฐกิจของเมือง หรือริมถนนสาธารณะ จึงทำให้ผู้คนมองเห็นรูปด้านหน้าของอาคารแถวได้ จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปด้านของอาคารแถวเป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์เมืองหรือย่าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้ถึงความงามของเมือง ในการศึกษาความชื่นชอบรูปด้านหน้าอาคารแถวนี้ ใช้แนวทางการศึกษาการรับรู้จากความชื่นชอบ (preference study) โดยให้ประชากร ให้ค่าน้ำหนักความชื่นชอบ (preference rating) โดยการวิเคราะห์ลักษณะร่วมทางกายภาพของภาพร่าง ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงเกี่ยวกับความชื่นชอบที่มีต่อองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมบนรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว รวมไปถึงผลที่ได้จากการวิเคราะห์สามารถทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการออกแบบรูปด้านหน้าอาคารแถวต่อไป

คำสำคัญ: ความชื่นชอบ รูปด้านหน้า อาคารแถว เขตเมืองเก่าลำปาง องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

¹ สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Master of Architecture, Faculty of Architecture, Chiang Mai University : prue_nat@hotmail.com

Abstract

Currently, the number of shophouse had increased dramatically due to its architectural benefits such as its worthy space utilization in limited area as well as its functional flexibility. Besides, existence of shophouses also implied the image of the city particularly their facades since their location mostly was along sides of visible public streets with a plenty amount of traffic volume. That made those facades became an image of the district or even the city in people's mind inevitably. To preference of townspeople, this study used methodology of preference study. With this kind of study, the data were differed in various depths and analyzed their correlations to define people's general preference in architectural elements of shophouse in Lampang. In the latter part of the study, the result of this questionnaire was also applied to a design by using people's preferable architectural elements to create an example of shophouse prototype. This might help guiding people in Lampang city to ameliorate or preserve their shophouses in the same direction.

Keywords: Preference, Façade, Shophouse, Lampang old city , Architectural ornaments

บทนำ

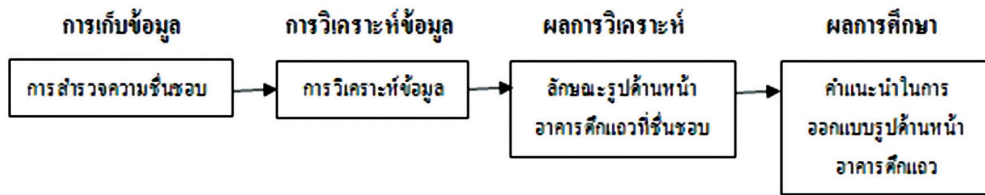
ปัจจุบันตึกแถวเป็นสิ่งปลูกสร้างที่เพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว เนื่องจากตึกแถวเป็นสถาปัตยกรรมที่ตอบสนองต่อการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าและสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้พื้นที่ได้ง่ายและไม่ยุ่งยาก ในขณะเดียวกัน ตึกแถวส่งผลต่อหน้าตาของเมือง โดยเฉพาะรูปด้านหน้า (façade) ของตึกแถว เนื่องจากตึกแถวมักตั้งอยู่ริมถนนสาธารณะที่มีผู้คนมองเห็นได้เป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วไปในเมือง และรูปด้านหน้าของตึกแถวเป็นส่วนที่ผู้คนมองเห็นได้มากที่สุด (ซูวิทย์ สุจฉายา, 2542) ความหลากหลายที่เกิดขึ้นของสถาปัตยกรรมเป็นผลจากการปรับตัวและการยอมรับทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ตึกแถวก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากเมืองลำปางมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและมีการตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่องมากกว่า 1,200 ปี ทำให้เมืองลำปางมีรูปแบบของอาคารที่หลากหลายรวมไปถึงอาคารประเภทตึกแถว ซึ่งเมื่อตึกแถวขึ้นเปรียบเสมือนหน้าตาของเมือง จึงทำให้เป็นอาคารที่มีความสำคัญต่อภาพลักษณ์ของเมืองลำปางโดยเฉพาะในเขตเมืองเก่า (พื้นที่ที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า) ด้วยเป็นประเภทอาคารที่สามารถสร้างได้โดยไม่ผิดข้อบังคับ อีกทั้งยังให้ผลตอบแทนสูง ทำให้เป็นที่นิยมสร้าง ตึกแถวจึงกระจายตัวอยู่ทั่วไป ซึ่งด้วยเหตุผลเหล่านี้เองที่ทำให้ภาพลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าลำปางไม่ชัดเจน การศึกษานี้จึงต้องการทราบถึงความชื่นชอบรูปด้านหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบรูปด้านของอาคารตึกแถวให้มีภาพลักษณ์ตรงตามความชื่นชอบของประชากรในเมืองลำปาง และยังสามารถทำให้เกิดภาพลักษณ์การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเขตเมืองเก่าลำปางต่อไป

ในการศึกษาความชื่นชอบรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวของประชาชนนี้ ใช้แนวทางการศึกษาการรับรู้จากความชื่นชอบ (preference study) และการวิเคราะห์ลักษณะร่วมทางกายภาพของภาพร่างซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงเกี่ยวกับความชื่นชอบที่มีต่อองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมบนรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินความชื่นชอบของประชากรเมืองลำปางต่อรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว
2. เพื่อหาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมบนรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว ที่ส่งผลต่อความชื่นชอบของประชากรเมืองลำปาง
3. เพื่อสร้างคำแนะนำในการออกแบบรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว ในเขตเมืองเก่าลำปางจากความชื่นชอบของประชากร

ขั้นตอนการวิจัย (sequences of method)

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย (observation area)

ภาพที่ 2 แสดงขอบเขตพื้นที่วิจัย ซึ่งอยู่ภายในเขตพื้นที่เมืองเก่าลำปาง

ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย อ้างอิงจากประกาศจากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เรื่อง ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าลำปางขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าลำปาง โดยมีเนื้อที่รวมประมาณ 3.804 ตารางกิโลเมตร (2,377.5 ไร่) (โครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่ จ.ลำปาง, 2548) โดยแบ่งเขตเมืองเก่าออกเป็น 3 รุ่นตามการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของเขตเมือง

รูปแบบอาคารตึกแถวที่เลือกวิจัย

จากการเข้าไปสังเกตการณ์บนพื้นที่วิจัย พบว่ามีอาคารตึกแถวอยู่หลากหลายรูปแบบ โดยการศึกษาต้องการศึกษาอาคารตึกแถว (บัณฑิต จุลาสัย, 2540) อาคารตึกแถวเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นรูปแบบหนึ่ง

ทำให้การคัดเลือกอาคารตึกแถวนั้นมีขอบเขตที่กว้างมากขึ้น ทั้งนี้จากการเข้าไปศึกษาเบื้องต้น ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า (ขดา ร่มไทรย์, 2550) การรับรู้ถึงอาคารตึกแถวซึ่งมีลักษณะเข้าถึงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้มากที่สุดนั้นมีลักษณะของขนาดและจำนวนชั้น โดยรับรู้ขนาดอาคารที่เล็กกว่าเป็นรูปแบบพื้นถิ่นมากกว่าขนาดใหญ่ และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนชั้น พบว่าประชาชนจะรับรู้ว่ามีรูปแบบโบราณหรือพื้นถิ่นกับอาคารชั้นเดียว และ 2 ชั้น มากกว่าอาคารขนาด 3 ชั้นขึ้นไป ทำให้สามารถเลือกภาพมาได้จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มอาคารที่มีลักษณะสองชั้น แต่มีจำนวนคูหาที่หลากหลาย ซึ่งจากการคัดเลือกพบว่า จำนวนสามคูหา นั้นมีจำนวนเพียงพอที่จะนำมาเพื่อใช้ในการทดสอบ จึงเลือกรูปแบบอาคารตึกแถวแบบสามคูหาสองชั้น ซึ่งสามารถคัดเลือกอาคารตัวอย่างมาได้ 14 อาคาร โดยในแต่ละภาพจะต้องแสดงออกถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอย่างชัดเจน มีมลภาวะทางสายตาด้านรูปภพน้อย เช่น ขยะหรือยานพาหนะ เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงรูปภาพ ภาพถ่ายอาคารที่ถูกคัดเลือกเพื่อใช้ในการวิจัย 14 ภาพ

วิธีการสังเกต (observation) และการใช้วิธีภาพจริง (theoretical perspective) (Kaplan, S. & Kaplan, R., 1983)

การใช้ภาพลายเส้น (graphic) มี 2 แบบ คือการใช้ภาพลายเส้นในลักษณะภาพร่าง (sketch) และ การใช้ภาพร่างในลักษณะภาพวาด (drawing) ทั้งนี้การเลือกใช้ชนิดภาพร่างน่าจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และ ข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ เช่น หากต้องการให้ข้อมูลภาพร่างเพื่อทดแทนภาพถ่ายก็ควรเลือกใช้ภาพลายเส้นที่ ให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับภาพถ่าย กล่าวคือควรเป็นภาพที่แสดงพื้นผิวมากกว่าลายเส้น เช่น ภาพร่าง (sketch) เป็นต้น การนำเสนอภาพร่างควรใช้ทฤษฎีและวิธีการวาดด้วยการเขียนภาพให้ได้สัดส่วน เช่นเดียวกับการเห็น ด้วยตาจริง หรือการใช้วิธีภาพจริง (theoretical perspective) โดยมีวิธีการตรวจสอบ พรรณนา วาดภาพ (Malhis Shatha, 2003) และวิเคราะห์จากทฤษฎีและวิธีการว่าด้วยการใช้วิธีสังเกตและแบ่งแยกตามรูปแบบ อาคาร และช่วงเวลาของอาคาร เพื่อหาลำดับพัฒนาการของรูปด้านหน้าอาคาร (Tze Ling Li, 2007) ซึ่งการ แยกองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตามยุคสมัยนั้น สามารถอธิบายถึงวัฒนธรรมและการรับซึ่งวัฒนธรรม ของอาคารตึกแถวในสิงคโปร์ได้ ทำให้เข้าใจถึงวิธีการและทฤษฎีที่นำมาประกอบเพื่อใช้ค้นหาคำประกอบ ทางสถาปัตยกรรมบนรูปด้านหน้าอาคาร เพื่อที่จะสามารถนำไปวิเคราะห์หาความขึ้นขบต่อไป

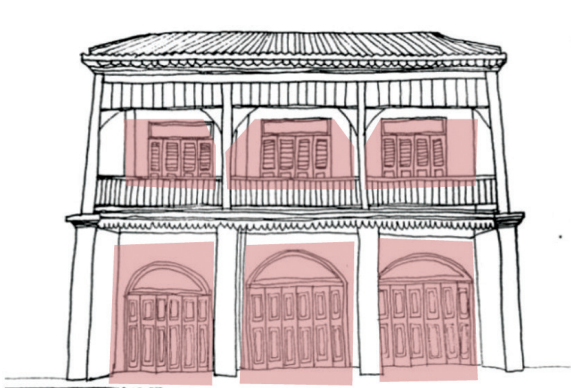
ตารางที่ 2 แสดงรูปภาพภาพถ่ายอาคารที่ถูกคัดเลือกเพื่อใช้ในการวิจัย 14 ภาพ ถูกเปลี่ยนให้เป็นภาพร่าง

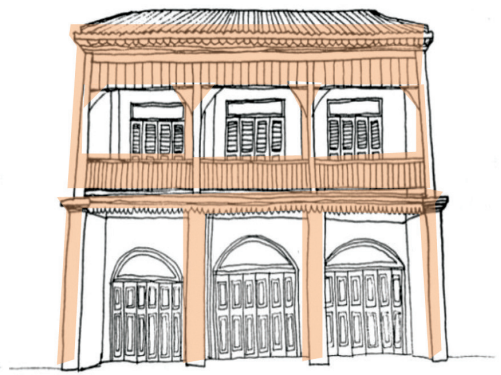
วิธีการศึกษา (methodology)

การทดสอบความชื่นชอบ (preference study) ในการศึกษาชิ้นนี้จะทดสอบถึงความชื่นชอบระหว่างภาพถ่ายสีและภาพร่าง จากภาพที่ถูกคัดเลือกทั้ง 14 ภาพ โดยกำหนดประชากรเป็นนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 40 คน ซึ่งการเลือกกลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์นั้น เนื่องจาก การรับรู้ถึงความงามของนักออกแบบนั้นจะมีความน่าเชื่อถือกว่ากลุ่มบุคคลทั่วไป ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ภาพร่างได้รับความนิยมมากกว่าภาพถ่ายสี เมื่อได้ภาพร่างสำหรับการใช้ในการทดสอบแล้ว การศึกษาถึงความชื่นชอบรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว จะเริ่มจากการให้ประชากร จำนวน 400 คน เป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเทศบาลลำปางดูภาพรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว ซึ่งเป็นตัวแทนของอาคารตึกแถวที่มีอยู่ในลำปาง ตามลักษณะทางกายภาพ จำนวน 14 ภาพ ในแต่ละภาพที่ดูประชากรให้ค่าน้ำหนักความชื่นชอบ (preference rating) โดยใช้วิธี likert scale ซึ่งมีค่าน้ำหนักคะแนนจาก 1-5 คะแนน โดยความชื่นชอบมากที่สุด คือ 5 คะแนน และไล่ลำดับกันลงไปจนกระทั่งถึง ไม่ชอบเลย คือ 1 คะแนน ทั้งนี้ ค่าน้ำหนักคะแนนจะนำไปวิเคราะห์ เพื่อจำแนกข้อมูลเป็นการรับรู้ของประชากร และนำไปอธิบายด้วยการวิเคราะห์ลักษณะร่วมทางกายภาพของภาพซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงเกี่ยวกับความชื่นชอบที่มีต่อองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมได้

ในการศึกษาถึงเรื่ององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมนั้น จะใช้วิธีการพิจารณาภาพร่าง โดยการพิจารณาข้อมูลจะพิจารณาในสองระดับ (Raksawin K. and Kana K, 2009) ลำดับที่ 1 คือ ผนังด้านใน ลำดับที่ 2 คือ ผนังด้านนอก โดยมีลำดับการพิจารณาดังนี้

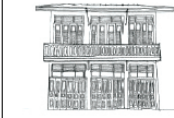
ภาพที่ 4 แสดงพื้นที่ผนังด้านนอกของรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวของภาพตัวแทน

ภาพที่ 3 แสดงพื้นที่ผนังด้านในของรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวของภาพตัวแทน

ผลการศึกษา (results)

ตารางที่ 3 แสดงรูปภาพที่มีความชื่นชอบเรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปยังน้อยที่สุดตามค่าเฉลี่ยความชื่นชอบ

 ลำดับที่ 1 Sk09 ค่าเฉลี่ย 4.54	 ลำดับที่ 2 Sk12 ค่าเฉลี่ย 4.46	 ลำดับที่ 3 Sk10 ค่าเฉลี่ย 4.18	 ลำดับที่ 4 Sk08 ค่าเฉลี่ย 4.04	 ลำดับที่ 5 Sk14 ค่าเฉลี่ย 3.80
 ลำดับที่ 6 Sk07 ค่าเฉลี่ย 3.78	 ลำดับที่ 7 Sk13 ค่าเฉลี่ย 3.53	 ลำดับที่ 8 Sk01 ค่าเฉลี่ย 3.46	 ลำดับที่ 9 Sk03 ค่าเฉลี่ย 3.39	 ลำดับที่ 10 Sk11 ค่าเฉลี่ย 3.37
 ลำดับที่ 11 Sk02 ค่าเฉลี่ย 3.26	 ลำดับที่ 12 Sk06 ค่าเฉลี่ย 3.12	 ลำดับที่ 13 Sk04 ค่าเฉลี่ย 3.00	 ลำดับที่ 14 Sk05 ค่าเฉลี่ย 2.84	

จากการประมวลผลของข้อมูลจากชุดแบบสอบถามทั้ง 400 ชุด พบว่า ภาพที่ได้รับค่าเฉลี่ยความชื่นชอบมากที่สุดคือ ภาพ Sk09 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ 4.54 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.73 ซึ่งเป็นค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยที่สุด

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความแตกต่างขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตามความ
ชื่นชอบของประชากรต่อรูปด้านหน้าอาคารตึกแถว

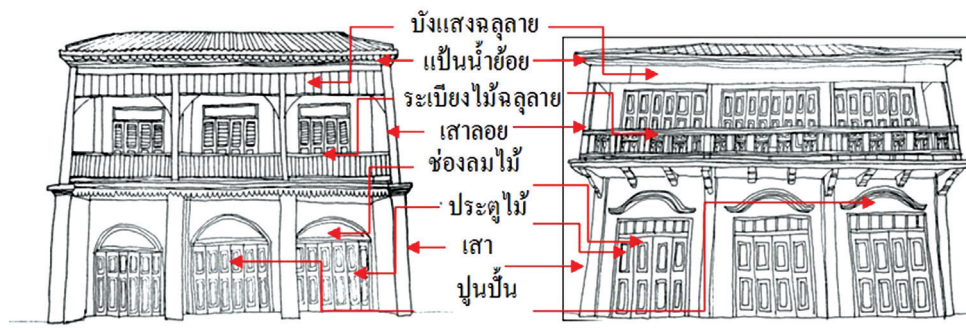
ตารางที่ 4 ตารางแสดงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในภาพตัวอย่าง 14 ภาพ

	Sk 01	Sk 02	Sk 03	Sk 04	Sk 05	Sk 06	Sk 07	Sk 08	Sk 09	Sk 10	Sk 11	Sk 12	Sk 13	Sk 14	ร้อยละ
ผนังด้านใน															
ประตูไม้															79
ประตูเหล็กฉนวน															21
ประตูบานเหล็ก															29
ประตูกระจก															7
หน้าต่าง															57
ช่องลมไม้															50
ช่องลมไม้ฉลุ															7
ช่องแสงไม้บานเกล็ด															14
ช่องแสงกระจก															36
เสา															57
ปูนปั้นลวดลาย															29
ปูนปั้นค้ำยัน															21
ค้ำยันไม้															7
กันสาดมีค้ำยันแบบปูนปั้น															43
กันสาดมีค้ำยันไม้															14
ผนังกันไม้															7
รางน้ำ															7
บัวหัวเสา															14
เชิงชาย															7
กันสาด															14
ผนังด้านนอก															
เสา															7
เสาฉลวย															29
แป้นน้ำฉลวย															14
บัวหัวเสา															7
ค้ำยันฉลุไม้															7
บัวฉลวย															14
ระแนงไม้ฉลุฉลุ															29
ระแนงปูนฉลวย															21
ระแนงไม้ระแนง															21
เชิงชายเป็นบัวปูน															7
ค้ำยัน															29
กันสาด															36
เชิงชายไม้															21
หน้าต่าง															7
ช่องแสง															7

จากการสรุปข้อมูลการแบ่งแยกองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมพบว่า รูปภาพที่มีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบมากที่สุดนั้นเป็นรูปภาพที่มีจำนวนองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด และรูปภาพที่มีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบมากที่สุดในลำดับที่สอง พบว่า เป็นรูปภาพที่มีจำนวนองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมรองลงมา แต่เมื่อพิจารณาข้อมูล หลังจากนั้นพบว่า ปริมาณขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไม่สามารถอธิบายความความชื่นชอบได้ แต่สามารถอธิบายถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีร่วมกันหรือต่างกันของรูปภาพทั้ง 14 รูป เพื่อเปรียบเทียบหาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีความชื่นชอบเหมือนกัน หรือต่างกันได้

การพิจารณาถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมนั้น แบ่งการพิจารณาออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ตามระดับความชื่นชอบ โดยกลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มที่มีความชื่นชอบมากที่สุด คือภาพร่างที่ได้อันดับที่ 1 และ 2 กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่มีความชื่นชอบ คือภาพร่างที่ได้อันดับที่ 3 - 6 กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มที่มีความชื่นชอบปานกลาง คือภาพร่างที่ได้อันดับที่ 7 - 12 และกลุ่มที่ 4 คือกลุ่มที่มีความชื่นชอบน้อย คือภาพร่างที่ได้อันดับที่ 13 และ 14 ตามลำดับ เพื่อหาองค์ประกอบร่วมของความชื่นชอบที่มีต่อองค์ประกอบสถาปัตยกรรมในแต่ละภาพ

รูปภาพ Sk09 เป็นรูปภาพที่ได้คะแนนความชื่นชอบอันดับที่ 1 และ รูปภาพ Sk12 เป็นรูปภาพที่ได้ค่าเฉลี่ยความชื่นชอบอันดับที่ 2 พบว่าม้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีร่วมกันคือ ประตูไม้ ช่องลมไม้ เสา ปูนปั้นตกแต่ง เสาลอย แป้นน้ำย้อย บังแสงฉลุลาย และระเบียงไม้ฉลุลาย สามารถสรุปได้ว่า ประชากรมีความชื่นชอบต่อองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอันได้แก่ ประตูไม้ ช่องลมไม้ เสา ปูนปั้นตกแต่ง เสาลอย แป้นน้ำย้อย บังแสงฉลุลาย และระเบียงไม้ฉลุลาย

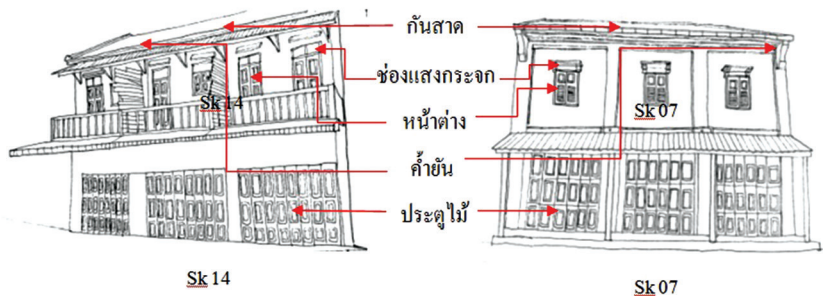
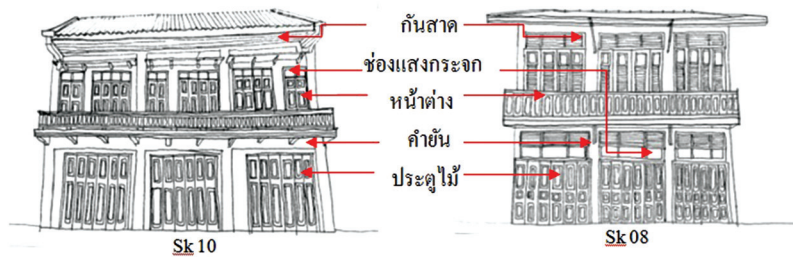

Sk 09

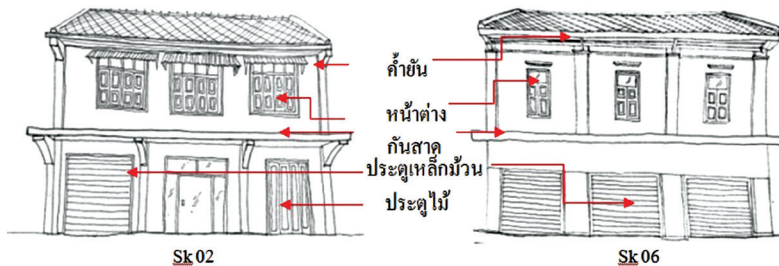
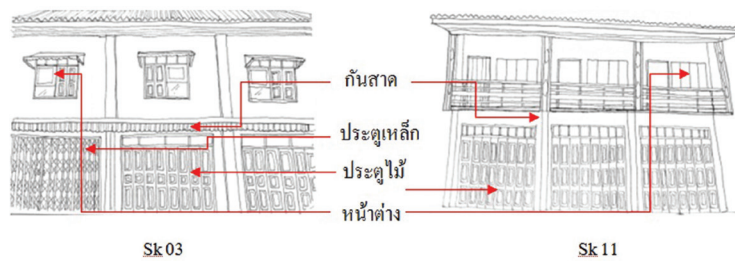
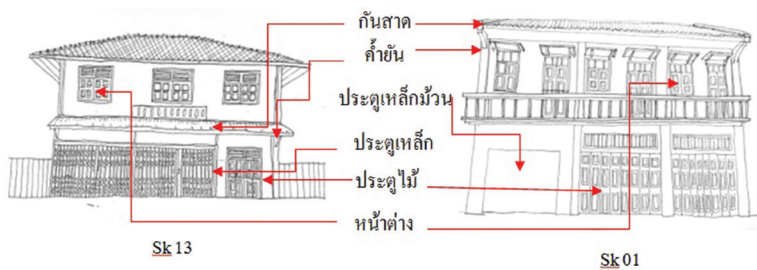
Sk 12

ภาพที่ 5 ภาพแสดงรูปภาพในกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบมากที่สุด

รูปภาพ Sk10 Sk08 Sk 14 และ Sk07 เป็นรูปภาพที่ได้ค่าเฉลี่ยความชื่นชอบอันดับที่ 3 - 6 ตามลำดับ พบว่าม้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีร่วมกันคือ ประตูไม้ หน้าต่าง ช่องแสงกระจก ค้ำยัน และกันสาด

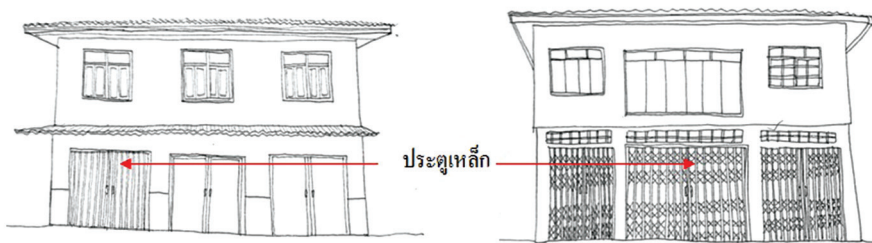
ภาพที่ 6 ภาพแสดงรูปภาพในกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบมาก

ภาพที่ 7 ภาพแสดงรูปภาพในกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบปานกลาง

รูปภาพ Sk13 Sk01 Sk03 Sk11 Sk02 และ Sk06 เป็นรูปภาพที่ได้ค่าเฉลี่ยความชื่นชอบอันดับที่ 7-12 ตามลำดับ พบว่ามีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีร่วมกันคือ ประตูไม้ ประตูเหล็กม้วน ประตูบานเหล็ก หน้าต่าง และกันสาด

รูปภาพ Sk04 และ Sk05 เป็นรูปภาพที่ได้ค่าเฉลี่ยความชื่นชอบอันดับที่ 13 และ 14 ตามลำดับ พบว่ามีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีร่วมกันคือ ประตูบานเหล็ก อาจสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างไม่นิยมประตูบานเหล็ก

ภาพที่ 8 ภาพแสดงรูปภาพในกลุ่มที่ชื่นชอบน้อยที่สุด

จากการพิจารณาตามกลุ่มลำดับความชื่นชอบมากที่สุดไปยังกลุ่มที่มีความชื่นชอบน้อยที่สุดแล้ว ทำให้เห็นถึงสิ่งที่มีองค์ประกอบร่วมกัน เพื่อความชัดเจนของการเปรียบเทียบ จึงนำเอารูปภาพที่มีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบมากที่สุด มาเปรียบเทียบกับรูปภาพที่มีค่าเฉลี่ยความชื่นชอบน้อยที่สุด เพื่อหาข้อแตกต่างระหว่างกัน

สรุป (conclusion)

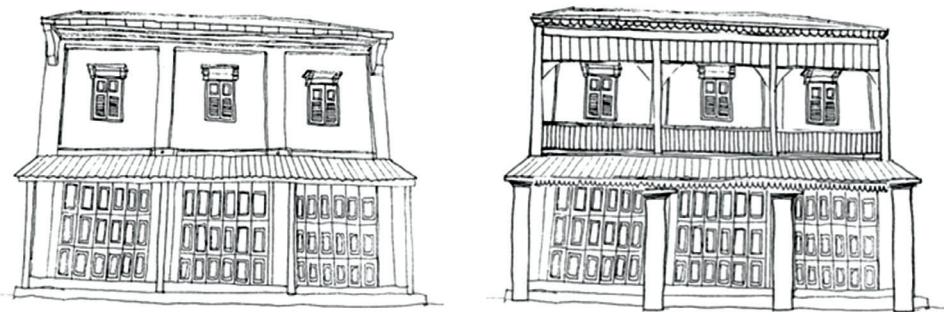
จากการศึกษานี้สามารถสร้างข้อเสนอแนะเพื่อนำไปออกแบบรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวได้ ดังนี้ จากผลการศึกษาพบว่ารูปภาพ Sk09 เป็นรูปที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และเป็นรูปภาพที่มีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด โดยรูปภาพ Sk09 เป็นรูปภาพที่มีการแสดงถึงความละเอียดขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนมีความชื่นชอบรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวที่มีองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมาก อันประกอบไปด้วย ประตูไม้ หน้าต่าง ช่องลมไม้ ช่องลมไม้ฉลุ เสา ปูนปั้น ตกแต่ง บัวหัวเสา เสา เสาลอย แป้นน้ำย้อย บัวหัวเสา ค้ำยันฉลุไม้ บังแสงฉลุไม้ ระเบียงไม้ฉลุลาย และเชิงชายไม้ เมื่อพิจารณาถึงผลที่ได้ จึงทดลองตกแต่งรูปภาพ ซึ่งผลจากการทดลองพบว่าเมื่อภาพที่ได้รับความนิยมชื่นชอบน้อยที่สุดถูกตกแต่งด้วยองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับความนิยมชื่นชอบมากที่สุดแล้ว ทำให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปภาพที่ได้รับความนิยมชื่นชอบมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความชื่นชอบของประชากร

ภาพที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบภาพ Sk05 ที่อยู่ในกลุ่มที่ 4 กลุ่มที่ได้รับความนิยมขึ้นชอบน้อยที่สุด กับภาพ Sk05 ที่ได้รับการตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

ภาพที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบภาพ Sk06 ที่อยู่ในกลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ได้รับความนิยมปานกลางกับภาพ Sk06 ที่ได้รับการตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

ภาพที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบภาพ Sk07 ที่อยู่ในกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ได้รับความนิยมมากกับภาพ Sk07 ที่ได้รับการตกแต่งด้วยองค์ประกอบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด

จากการทดลองพบว่าภาพร่างที่ถูกตกแต่งให้มีความคล้ายคลึงกับภาพร่าง Sk09 ซึ่งเป็นรูปภาพที่ได้รับความนิยมมากที่สุด มีความคล้ายคลึงกับภาพร่าง Sk 09 อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

บนรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวนั้นสามารถตกแต่งบนรูปด้านอาคารตึกแถวได้ทุกอาคาร ซึ่งเกิดความสุขงามตามภาพร่าง Sk09 ได้ และสามารถกำหนดใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตกแต่งเพื่อให้รูปด้านหน้าสวยงามเป็นรูปแบบเดียวกันต่อไป

การใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมบนรูปด้านหน้าอาคารนั้น นอกจากจะใช้องค์ประกอบต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงวัสดุที่ใช้ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า ประชากรจะนิยมองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นธรรมชาติมากกว่า ซึ่งหากจะมีการนำองค์ประกอบมาใช้เพื่อให้รูปด้านหน้าอาคารตึกแถวมีความชื่นชอบมากขึ้นแล้ว จะต้องคำนึงถึงวัสดุที่ใช้ การเลือกใช้นั้นจะต้องมีความกลมกลืนกัน ระหว่างวัสดุขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและตัวอาคารตึกแถว นอกเหนือจากนี้พบว่า ประชากรนิยมองค์ประกอบที่มีลวดลายมากกว่าองค์ประกอบเรียบๆ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเห็นว่า การทำลวดลายให้เป็น พรรณพฤกษาดอกไม้ ลวดลายสัตว์ เช่น นกยูง นกขัตรี หรือลวดลายเรขาคณิต จะทำให้เป็นการส่งเสริมความชื่นชอบที่มีต่อรูปด้านหน้าอาคารตึกแถวได้ และการใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมนี้ยังสามารถเป็นการแสดงถึงการอนุรักษ์รูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอันเป็นมรดกวัฒนธรรมของเมืองไว้ได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

- ชดา รมัไพรย์. (2550). **การใช้ลักษณะพื้นถิ่นบนอาคารตึกแถวในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูวิทย์ สุจฉายา. (2542). **เอกสารคำสอนรายวิชา 264-201 สังคมและเศรษฐกิจในงานสถาปัตยกรรมและการออกแบบชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ: หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บัณฑิต จุลาสัย. (2540). **บ้านไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ ฉันทวิลาสวงศ์. (2521). **ความเข้าใจบางประการจากการศึกษาสถาปัตยกรรมห้องแถว**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kaplan, S & Kaplan, R. . (1983). **Cognition and Environment: Functioning in an Uncertain World**. Ann Arbor, Michigan: Ulrich's Bookstore.
- Oranratmanee Rawiwan. (2008). **Spatio – Social Relationship : bridging Anthrology. Architecture and Tourism in Home stay study**: Faculty of Architecture Chiang Mai University.
- Raksawin K. and Kana K. (2009). **The Development of Shophouse Facade Designs in Chiang Mai City**. CD Proceeding of the 10th Asian Urbanization Conference.(In English).
- Malhis Shatha. (2003). **The multiplicity of built form manifestations: Situating the domestic form within interwoven syntactic and semiotic domains**. University of Petra .Jordan Proceedings . 4th International Space Syntax Symposium London 2003.
- Tze Ling Li. (2007). **A study of Ethic Influence on the Facade of Colonial shophouses in Singapore: A case study of Telok Ayer in Chinatown**. Ph.D. Japan: University of Tokyo.

แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และสังคม เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมกายภาพ ตลาดดอกไม้ ต้นลำไย เชียงใหม่

Guidelines of Physical and Social Elements for Promoting the Physical Environment of Tonlamyai Flower Market, Chiang Mai

เกศรินทร์ อธิพิณกุล¹

Kedsarin Ittipunkul

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาลักษณะทางกายภาพและสังคมภายในตลาดดอกไม้ต้นลำไยเมืองเชียงใหม่ และเพื่อหาแนวทางพัฒนาสภาพแวดล้อมของตลาด ให้คงเป็นตลาดกลางที่สำคัญไปพร้อมกับการเป็นสภาพแวดล้อมริมน้ำหน้าเมืองเพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ มีวิธีวิจัยโดยศึกษาและเก็บข้อมูล สังเกตอย่างมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เจ้าของตลาด ผู้ค้า และผู้ซื้อ ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างคน พื้นที่ และกิจกรรมในตลาด มีพื้นที่ศึกษาอยู่ที่ตลาดดอกไม้ริมน้ำแม่ปิง หรือ ตลาดต้นลำไย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะเชิงกายภาพและสังคมของตลาดต้นลำไยที่สำคัญได้แก่ การเป็นตลาดเฉพาะอย่าง มีทำเลที่ตั้งที่ดีเปรียบเสมือนศูนย์กลางของเมือง มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เก่าแก่ เป็นตลาดที่มีช่วงเวลาดำเนินการตลอดเวลา และมีพื้นที่ร่วมภายในร้านค้าที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ แนวทาง

¹ สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Master of Architecture, Faculty of Architecture, Chiang Mai University : Little-Giant_kp@hotmail.com

ความสะดวกให้มากขึ้น องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการส่งเสริมภูมิทัศน์การส่งเสริมองค์ประกอบกายภาพและสังคมนี้ได้แก่ สร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนขึ้นกับตลาด อำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้บริการ เสริมแหล่งเชื่อมต่อผู้ซื้อและผู้ขาย ให้เกิดความสะดวกในการค้าขาย สื่อสารเพื่อบอกเล่าความเก่าแก่ของตลาดและประวัติศาสตร์การซื้อขายที่ถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่น ส่งเสริมการค้าขาย โดยสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะอย่างแห่งอื่นๆ เพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์ตลาดให้มีความเด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวชุมชนของตลาดพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ: ตลาด ตลาดดอกไม้ ภูมิทัศน์เมือง ลักษณะทางกายภาพและสังคม เชียงใหม่

Abstract

This article aimed to find out the physical and social elements of Tonlamyai Flower market and so as to provided the guidelines for improvement the flower market and city environment. The research methods included physical survey, participant observations, in-depth interviews with market owner, sellers and buyers. Regarding the relationship between people, space and activities in flower markets, the study area was in the flower market along the Ping River or Tonlamyai Flower Market in Chiang Mai.

The findings showed that the physical and social elements of the market including the specificity, location, history, duration, and existence of social space. The guidelines to promote these physical and social elements were to enhance the unique identity, to make convenience to customers, to build community network, and to communicate the history of trading transmitted through generations to visitors. The knowledge can be used for promoting traditional markets and other urban landscape to enhance economy and tourism.

Keywords: market, flower market, urban landscape, physical and social elements, Chiangmai

บทนำ ตลาดกับวิถีสังคมเกษตรกรรมไทย

ตลาดเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนค้าขายสิ่งของ และพบปะสังสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิดและสานสัมพันธ์ของคน ตลาดจึงเป็นพื้นที่สะท้อนให้เห็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนและเป็นพื้นที่สาธารณะที่เชื่อมโยงสังคมชนบทเข้าด้วยกัน (กิตติพร ใจบุญ, 2541)

ตลาดเฉพาะอย่างวิวัฒนาการมาจากตลาดขนาดเล็ก เพื่อรองรับสินค้าเกษตรกรรมที่คนในชนบท นำเข้ามาขายภายในเมือง ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างสังคมเมืองและชนบท ปัจจุบันตลาดเฉพาะอย่าง มีหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก กำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่กระแสสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงจากระบบ การผลิตเพื่อการเกษตรกรรมเป็นการผลิตเพื่ออุปโภคบริโภค ทำให้ตลาดดอกไม้เปลี่ยนแปลงบทบาทไป ตลอดจนปิดตัวถาวร ตลาดดอกไม้ต้นลำไยนี้ถือเป็นตลาดเฉพาะอย่างขนาดใหญ่แห่งเดียวในภาคเหนือ ที่มี ศักยภาพความเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่นมีเงินทุนเวียนสูง สามารถหมุนเวียนรายได้ให้แก่ ชนบทและเมืองอย่างทั่วถึง ตลาดดอกไม้ต้นลำไยเมืองเชียงใหม่ ตั้งอยู่ริมน้ำปิงซึ่งเป็นพื้นที่หน้าเมืองเชียงใหม่ มีบทบาทสำคัญในการเอื้อประโยชน์แก่ทั้งเมืองและชนบท สามารถเชื่อมต่อผลิตผลที่ชุมชนชนบทเป็นผู้ผลิต และชุมชนเมืองเป็นผู้บริโภค

สุภาภรณ์ อาภาวัชรุตม์ (2548) กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของตลาดดอกไม้ต้นลำไย โดยแบ่ง ช่วงระยะเวลาการพัฒนาของตลาดออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ ช่วงที่ 1 พัฒนาการช่วง พ.ศ. 1839 – 2442 (แรก สร้างเมือง) ช่วงที่ 2 พัฒนาการช่วง พ.ศ. 2443 – 2500 (การค้าของชาวจีน) ช่วงที่ 3 พัฒนาการช่วง พ.ศ. 2501 – 2542 (การเปลี่ยนแปลงย่านการค้า) และช่วงที่ 4 พัฒนาการช่วง พ.ศ. 2543 – ปัจจุบัน ตลาดวโรรส และต้นลำไยครั้งที่ 2 มีพัฒนาการโดยรวมดังภาพ

ประวัติความเป็นมาตลาดต้นลำไย

พ.ศ.1839 – 2442 (แรกสร้างเมือง)	พ.ศ.2443 – 2500 (การค้าของชาวจีน)	พ.ศ.2501 – 2542 (การเปลี่ยนแปลงย่านการค้า)	พ.ศ.2543 – ปัจจุบัน
เป็นพื้นที่โล่ง ใช้แลกเปลี่ยนสินค้า บริเวณ 2 ฝั่งถนน	ค้าขายทางเรือกับพ่อค้า จีน สัญจรทางเรือ พ.ศ 2446 ก่อสร้าง ตลาดวโรรส และ ตลาดต้นลำไย	ก่อสร้างสถานที่สำคัญ ต่างๆ ตลาดเนาวรัฐ และตลาดเทศบาล จึงทำให้เป็นย่านการค้า ขนาดใหญ่	เกิดอค์คิภัยร้ายแรงของ ทั้งสองตลาด จึงเกิดความ เสียหาย และเปลี่ยนแปลง มากมายจึงทำให้เกิดเป็น ตลาดในปัจจุบัน

รูปที่ 1 ช่วงเวลาการพัฒนาตลาดต้นลำไย

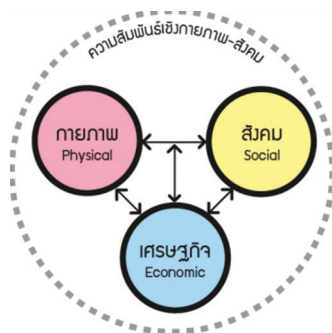
พื้นที่ตลาดดอกไม้ต้นลำไยยังประกอบด้วยสินค้าหลากหลายของพ่อค้าแม่ค้า ที่นำสินค้าเหลือผลิต จากชนบท มากระจายให้ชุมชนเมืองได้ในราคาไม่แพง อีกทั้งผู้ซื้อปัจจุบันมิได้มีแต่คนในเมืองแต่ยังมีนัก ท่องเที่ยวต่างถิ่นจำนวนมาก หากตลาดแห่งนี้ได้รับการส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ย่อมสามารถ ที่จะดึงดูดผู้คนจากภายในอำเภอใกล้เคียงและจังหวัดที่ใกล้เคียงมาท่องเที่ยวตลาดได้

จะเห็นได้ว่าตลาดต้นลำไยเป็นเสมือนศูนย์กลางของตลาดเฉพาะอย่างที่ขายดอกไม้ทำหน้าที่เสมือนคนกลางเชื่อม ผู้ส่ง ผู้ขาย ไปหาผู้ซื้อหรือผู้บริโภค เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงสังคมชนบทและสังคมเมืองเข้าด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ค้าและผู้ซื้อในลักษณะพึ่งพากันและกันในทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แต่สภาพแวดล้อมของตลาดดอกไม้ในปัจจุบันมีความรกรุงรังไม่เป็นระเบียบ ได้ลดทอนความสวยงามของสภาพแวดล้อมหน้าเมืองเชียงใหม่ลงอย่างน่าเสียดาย เทศบาลนครเชียงใหม่ได้มีนโยบายแก้ไขปัญหานี้และพัฒนาสภาพแวดล้อมในตลาดดอกไม้ต้นลำไยโดยเฉพาะบริเวณริมน้ำที่มีการบุกรุก โดยมีแผนพัฒนาพื้นที่ตลาดดอกไม้มาอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมายให้เกิดความเป็นระเบียบสวยงาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยตลาดดอกไม้ต้นลำไยที่มีอยู่ส่วนมากพบว่าเป็นประเด็นเศรษฐกิจและสังคม อาทิ เพชร จงก่าโชค (2528) ได้ศึกษาการกระจายตัวของตลาดอาหารสดหรือตลาดสดถึง 220 แห่ง เกียรติจิระกุล (2525) เกี่ยวกับตลาดสินค้าเฉพาะอย่าง สาริยา ศรีเชื้อ (2540) ศึกษา ซึ่งได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับการเป็นศูนย์กลางของย่านการค้า และชุมชน บุญระหงส์ (2543) ศึกษาตลาดทางเลือกทางเกษตรกรรม จารุณี จันทลักษณ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องภูมิทัศน์กาด (ตลาด) ในจังหวัดเชียงใหม่ และ สุชาติ გამარჯგულ (2546) ได้ศึกษาผลกระทบด้านการจราจรของกิจกรรมการค้าในพื้นที่ปากคลองตลาด แต่ขาดการศึกษาในมิติกายภาพ ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมและส่งเสริมภูมิทัศน์เมือง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาช่องว่างที่ไม่มีการศึกษามาก่อน เกี่ยวกับลักษณะในเชิงกายภาพและสังคมภายในตลาดดอกไม้ เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของตลาดดอกไม้ต้นลำไยให้มีภูมิทัศน์ที่ดีแก่เมือง

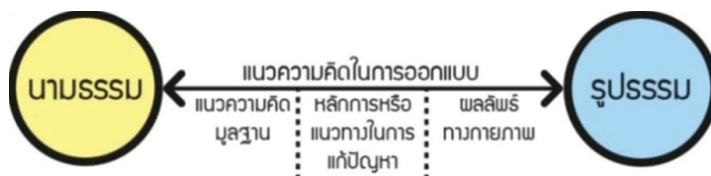
จากการศึกษาทางกายภาพและทางสังคมที่พบทั้งหมดที่แสดงคุณสมบัติเฉพาะที่ทำให้ตลาดเป็นตลาดที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน ซึ่งพบว่ามิติภายนอกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสังคมเมืองและชนบท ตลอดจนความต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ตลาดนั้นตั้งอยู่ไปพร้อมกับความเข้าใจมิติภายในตลาดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคน พื้นที่กิจกรรม ในตลาดดอกไม้ต้นลำไยนั้น มีผลสอดคล้องกับวรรณกรรมที่กล่าวไว้ในหัวข้อความสัมพันธ์เชิงกายภาพ-สังคม ของ Rawiwan Oranratmanee (2008) ที่กล่าวว่าพื้นที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงกายภาพกับสังคมภายใต้ สังคม วัฒนธรรม พื้นที่นั้นตั้งอยู่ ความสัมพันธ์นี้ได้สร้างความหมายเฉพาะทำให้พื้นที่นั้นต่างจากพื้นที่อื่น งานวิจัยแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบเชิงพื้นที่และสังคม เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมกายภาพ ตลาดดอกไม้ต้นลำไย เชียงใหม่ ได้เชื่อมโยงมิติทางสังคม เศรษฐกิจ ในการศึกษาเชิงกายภาพและสังคมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพของตลาดดอกไม้ต้นลำไย และมิติทางสังคมที่ก่อให้เกิดเป็นตลาดดอกไม้ต้นลำไย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจที่พบนี้เป็นกลไกสำคัญในการก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของตลาดที่เกิดขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับผลของการวิจัยของ Rawiwan Oranratmanee (2008) เรื่องความสัมพันธ์เชิงกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ของสภาพแวดล้อมตลาด

รูปที่ 2 แนวความคิดเรื่องความสัมพันธ์เชิงกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ

นอกจากนี้กรอบแนวความคิดในการออกแบบของ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2532; 2541) ซึ่งได้ให้ความหมายว่า แนวความคิดในการออกแบบมีความหมายที่กว้างมากในลักษณะที่เป็นพิสัยระหว่างความหมายที่เป็นนามธรรมกับความหมายที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นการนำเอาความหมายนามธรรมเป็นความคิดเห็น มาแปลงสู่รูปธรรม จึงเป็นการแก้ปัญหาทางพื้นที่และสถาปัตยกรรม ให้ได้ผลลัพธ์ทางกายภาพที่ชัดเจน

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดมูลฐานเป็นส่วนที่มีความเป็นนามธรรม การวางหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการแก้ปัญหา นำไปสู่ผลลัพธ์ทางกายภาพ และรูปธรรมของงานออกแบบนั้น การเสนอผลลัพธ์ทางกายภาพที่เหมาะสม

รูปที่ 3 แนวความคิดในการออกแบบ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบในเชิงกายภาพและสังคมภายในของตลาดดอกไม้ต้นลำไย และเพื่อหาแนวทางพัฒนาสภาพแวดล้อมของตลาด เพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่

วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อมุ่งหาข้อมูลเชิงลึกของลักษณะทางกายภาพและทางสังคมของตลาดดอกไม้ต้นลำไย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของตลาด ผู้ค้า และผู้ซื้อ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ค้าและผู้ซื้อใช้การสุ่ม เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคม

ภายในตลาดแล้วจึงวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ตามแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมเมืองเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ตลาดต่อไป

ผลการวิจัย

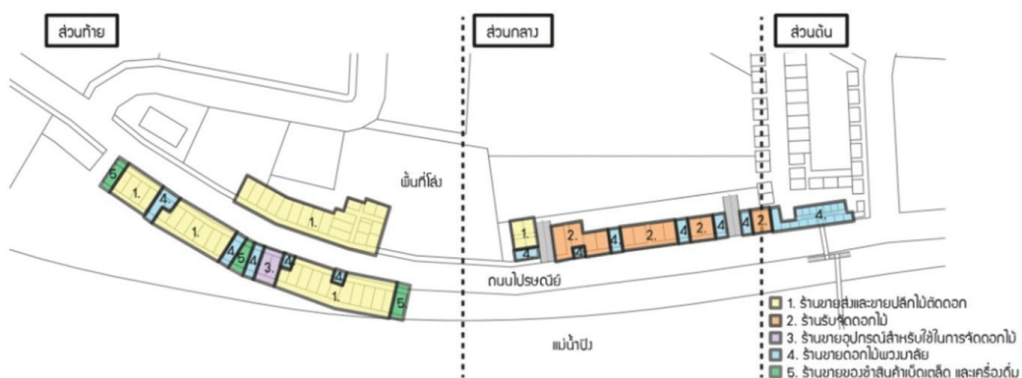
จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นพบว่า กลุ่มผู้ค้าส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้ค้าจากพื้นที่ดอยปุย เวลาที่ทำการค้าขายส่วนใหญ่มีช่วงเวลามากกว่า 10 ปี ผู้ค้ามีอายุ 40 ปีขึ้นไป เหตุผลในการมาค้าขายที่ตลาดดอกไม้ต้นลำไยที่สำคัญ คือ เป็นแหล่งขายสินค้าเฉพาะ ที่อยู่ศูนย์กลางของเมือง การเดินทางของกลุ่มผู้ค้าส่วนใหญ่จะใช้รถกระบะส่วนตัว

ผู้ซื้อส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี เป็นคนในพื้นที่ คือ อำเภอเมืองเชียงใหม่ นักท่องเที่ยว และจังหวัดข้างเคียง ผู้ซื้อรู้จักตลาดจากการเป็นตลาดหลักซื้อขายดอกไม้ที่อยู่กลางเมือง นิยมมาใช้บริการทั้งตามหน้าเทศกาล มาเป็นประจำทุกวัน หรือทุกสัปดาห์ กลุ่มผู้ซื้อหลัก คือ ร้านขายส่งค้าปลีกไม้ตัดดอก และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งดอกไม้ การเดินทางของกลุ่มผู้ซื้อส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ และรถยนต์

การแบ่งพื้นที่และการใช้พื้นที่ของตลาด

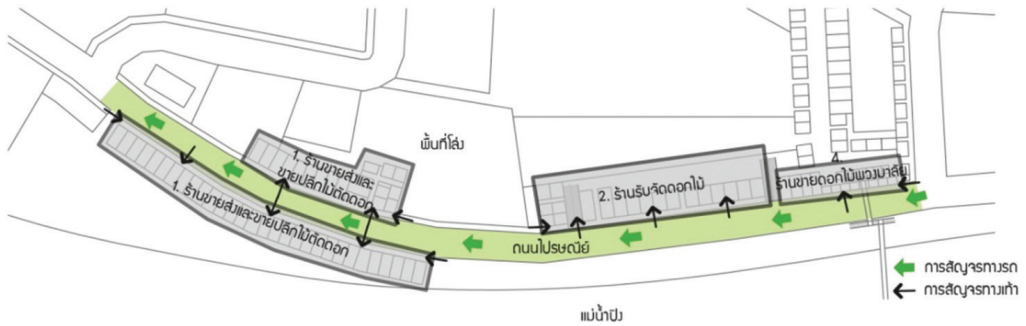
จากการสำรวจพบว่าปัจจัยในการแบ่งพื้นที่ คือ จัดวางสินค้าประเภทเดียวกันอยู่ใกล้กัน เพื่ออำนวยความสะดวกเลือกซื้อโดยสะดวกและมองเห็นสินค้าได้ง่าย สามารถแบ่งประเภทของสินค้าได้ 5 ประเภท ได้แก่ ร้านขายส่งและปลีกไม้ตัดดอก ร้านรับจัดดอกไม้ ร้านขายอุปกรณ์สำหรับใช้ในการจัดดอกไม้ ร้านขายดอกไม้พวงมาลัย และร้านขายของชำสินค้าเบ็ดเตล็ดและเครื่องดื่ม

การแบ่งพื้นที่ทางกายภาพของตลาดสามารถแบ่งได้ 3 ส่วน ตามประเภทของพื้นที่ คือ พื้นที่ร้านค้าส่วนต้น พื้นที่ร้านค้าส่วนกลาง และพื้นที่ร้านค้าส่วนท้าย โดยมีส่วนเชื่อม ดังรูปที่ 4

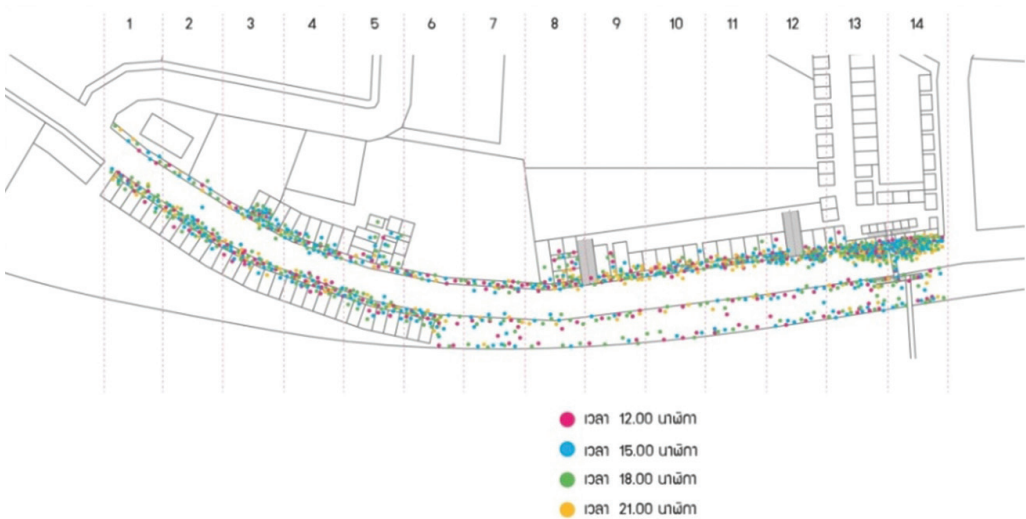
รูปที่ 4 แผนผังการแบ่งพื้นที่และการใช้งานในตลาดดอกไม้

การใช้พื้นที่การสัญจรภายในตลาดมี 2 ทาง การสัญจรทางรถ และการสัญจรทางเท้า ดังรูปที่ 5

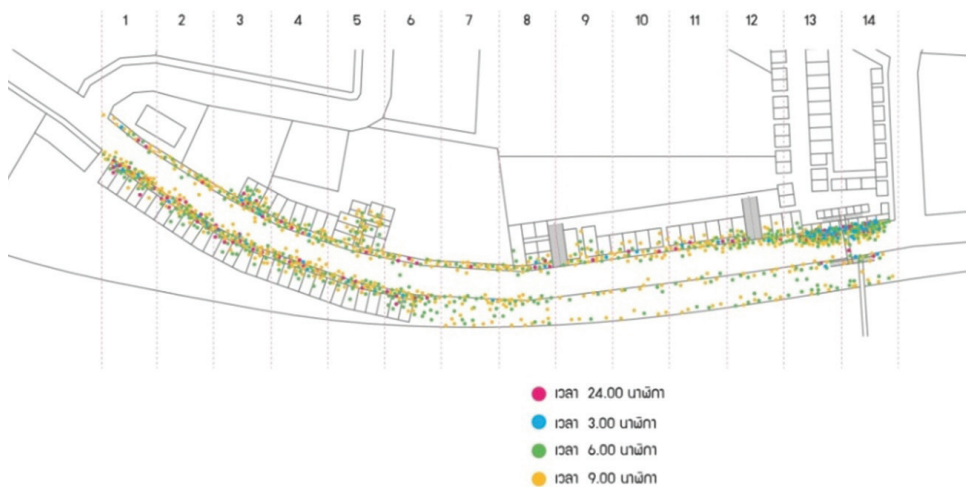
รูปที่ 5 ผังการใช้พื้นที่เส้นทางสัญจรภายในตลาด

ความหนาแน่นของกลุ่มผู้ใช้บริการภายในตลาด จากการเปรียบเทียบความหนาแน่นช่วงเวลา 12.00 - 21.00 น. พบว่าบริเวณพื้นที่ 13-14 มีการใช้พื้นที่กระจุกตัวหนาแน่นมาก และมีการกระจายตัวบริเวณพื้นที่ 2-4 ช่วงเวลาที่มีความหนาแน่นมากที่สุดคือช่วงเวลา 18.00 น. ดังรูปที่ 6

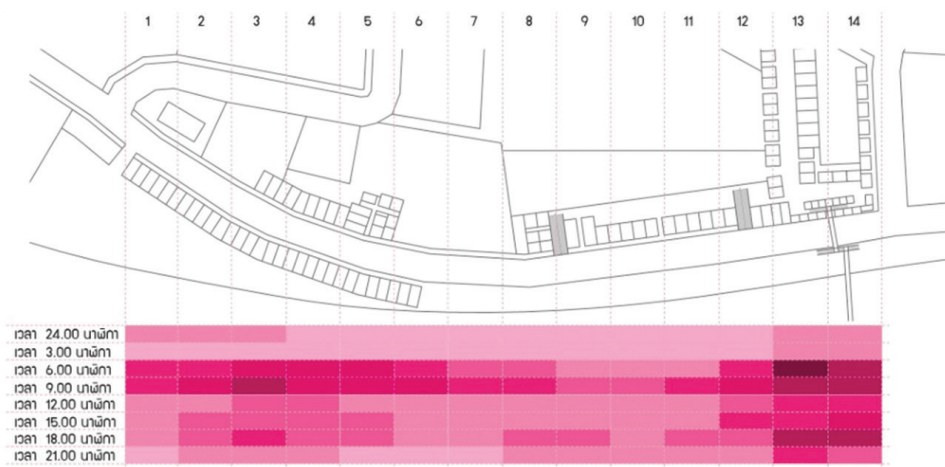
รูปที่ 6 ผังการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้พื้นที่ในช่วงเวลา 12.00 - 21.00 น.

ความหนาแน่นของกลุ่มผู้ใช้บริการภายในตลาด จากการเปรียบเทียบความหนาแน่นช่วงเวลา 24.00 - 9.00 น. พบว่าบริเวณพื้นที่ 13-14 มีการใช้พื้นที่กระจุกตัวหนาแน่นมาก และมีการกระจายตัวบริเวณพื้นที่ 1-5 ช่วงเวลาที่มีความหนาแน่นมากที่สุดคือช่วงเวลา 6.00 น. ดังรูปที่ 7

รูปที่ 7 ผังการวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้พื้นที่ในช่วงเวลา 24.00 - 9.00 น.

สรุปแผนผังการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ตามช่วงเวลา เห็นได้ว่าช่วงพื้นที่ระหว่าง 12-14 มีผู้ใช้บริการพื้นที่หนาแน่นมาก ซึ่งเป็นบริเวณร้านขายดอกไม้พวงมาลัย และช่วงพื้นที่ระหว่าง 1-6 มีความหนาแน่นรองลงมา เป็นบริเวณร้านค้าขายส่งและปลีกล้วยตัดดอก

รูปที่ 8 แผนผังสรุปแผนผังการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ตามช่วงเวลา (สีเข้มคือช่วงเวลาผู้ใช้งานหนาแน่นมาก)

รูปแบบ การจัดวาง และการใช้งานภายในร้านค้า

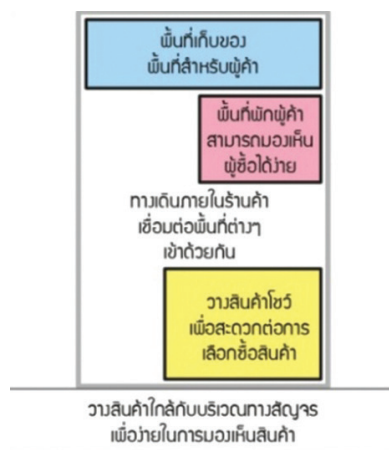
รูปแบบร้านค้า มีทั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบร้านค้าถาวร รูปแบบร้านค้ากึ่งถาวร และรูปแบบร้านค้าชั่วคราว ดังรูปที่ 9 รูปแบบการค้าขายของร้านค้า ร้านค้าส่วนมากเป็นรูปแบบร้านค้ากึ่งถาวรเป็นส่วนใหญ่ เป็นรูปแบบการค้าขายที่เกิดจากมีร้านค้าประเภทนี้จำนวนมากว่าร้านค้าประเภทอื่น

รูปที่ 9 รูปแบบร้านค้าถาวร รูปแบบร้านค้ากึ่งถาวร และรูปแบบร้านชั่วคราว

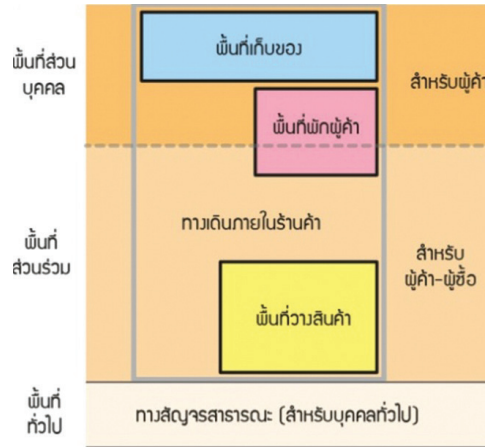
การจัดวางร้านค้า

ลักษณะการจัดวางเป็นไปเพื่อตอบสนองการค้าขาย และพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ร้านค้าเพื่อตอบสนองต่อการค้าขายมากที่สุด โดยจัดให้ผู้ซื้อสามารถมองเห็นและเลือกสินค้าภายในร้านค้าได้สะดวกสบายมากที่สุด ดังตัวอย่างรูปที่ 10

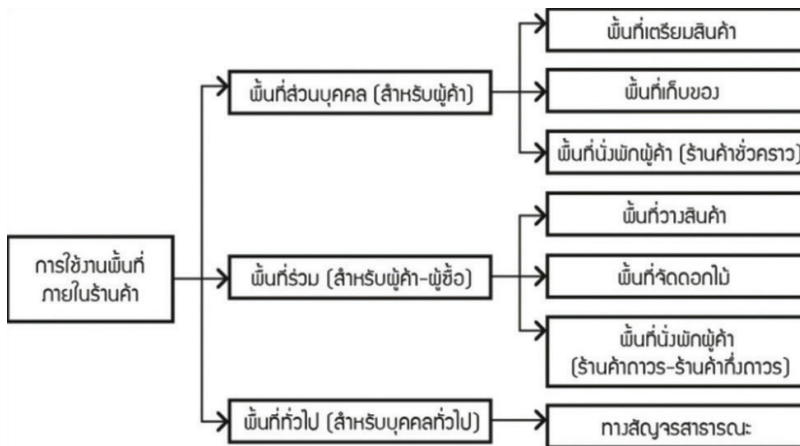
รูปที่ 10 ตัวอย่างการจัดวางเพื่อการสนองการค้าขาย

การจัดวางเพื่อสนองพฤติกรรมของผู้ใช้ เป็นการจัดแบ่งพื้นที่ตามพฤติกรรมของผู้ค้าที่แบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน ในส่วนค้าขายและส่วนนั่งพักสำหรับผู้ค้าและผู้ซื้อ ดังตัวอย่างรูปที่ 11

รูปที่ 11 ตัวอย่างการจัดวางเพื่อสนองพฤติกรรมของผู้ใช้บริการพื้นที่

การจัดวางและการใช้งานพื้นที่ภายในร้านค้า ประกอบไปด้วย 3 ส่วน พื้นที่ส่วนบุคคล พื้นที่ร่วม และพื้นที่ทั่วไป การใช้งานพื้นที่ภายในร้านค้าในแต่ละส่วนขึ้นอยู่กับการใช้งานของผู้ค้าและผู้ซื้อที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมและการค้าขายของผู้ค้าและผู้ซื้อ สรุปการจัดวางและการใช้พื้นที่ดังรูปที่ 12

รูปที่ 12 แผนภูมิสรุปการใช้งานพื้นที่ภายในร้านค้า

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งาน

จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบรูปแบบปฏิสัมพันธ์ในตลาด พบว่ามีลักษณะความสัมพันธ์ที่อบอุ่นเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการพูดคุย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เหมือนเป็นเพื่อนหรือญาติมีการค้าขายนานจนผูกพัน

รู้จักกันมาก่อนค้าขายภายในตลาด เช่นเป็นญาติกัน มาจากหมู่บ้านเดียวกันหรือเป็นเพื่อนกัน พูดจาภาษาพื้นถิ่นเข้าใจกันง่าย สามารถต่อรองราคาสินค้าได้ มีพื้นที่นั่งคุยกันภายในร้านค้า โดยเชื่อเชิญให้ผู้ซื้อสามารถเข้ามานั่งภายในร้านค้าได้กลายเป็นพื้นที่พบปะกันระหว่างผู้ค้ากับผู้ซื้อประจำ

สรุปข้อมูลภาคสนาม

สามารถสรุปองค์ประกอบได้เป็น องค์ประกอบเชิงกายภาพและองค์ประกอบเชิงสังคม ภายในของตลาดดอกไม้ต้นลำไย ได้ดังนี้

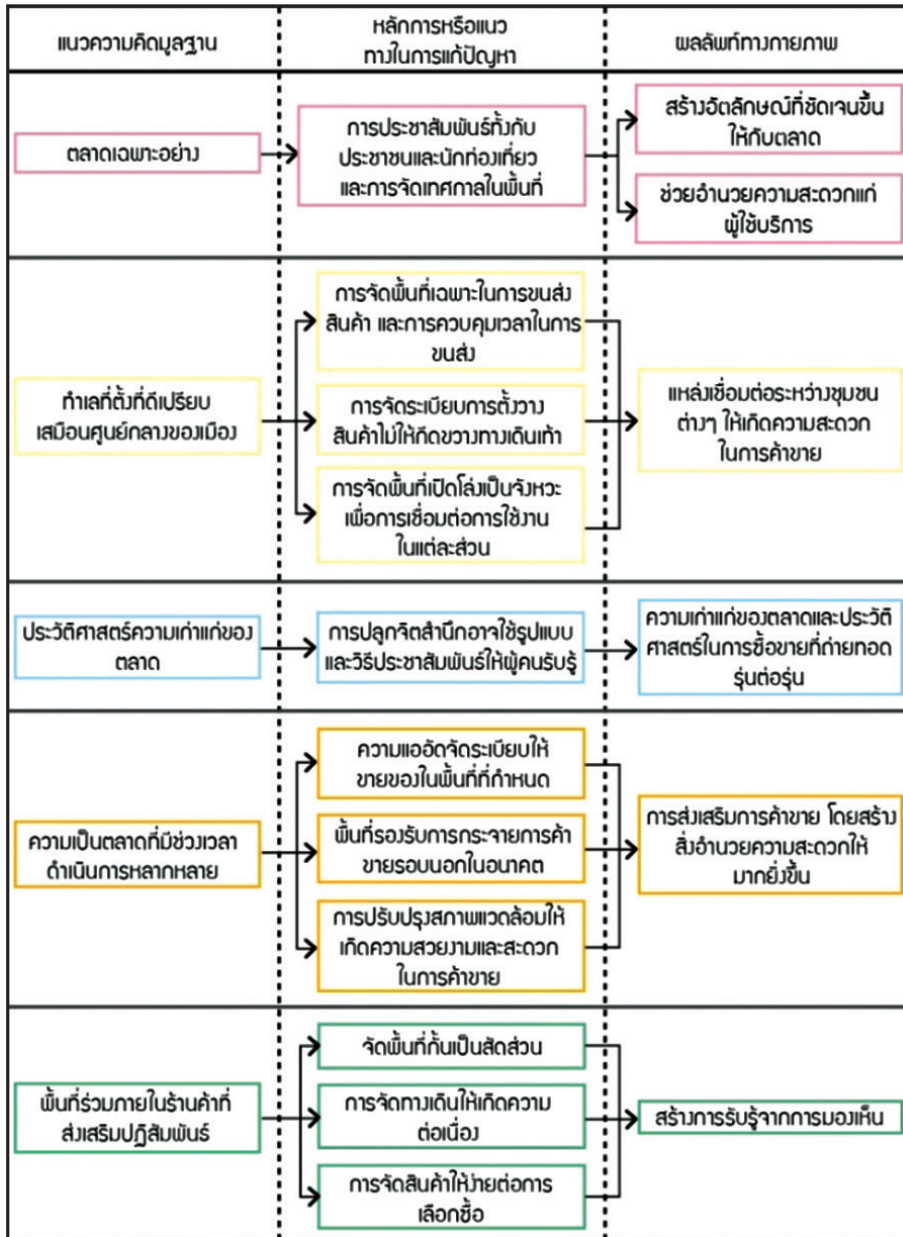
ผู้ค้าส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของสวนซึ่งอยู่อำเภอรอบนอก เดินทางมาค้าขายภายในตลาดโดยรถบรรทุกเป็นหลัก ทำการค้าขายเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 10 ปี และมีความผูกพันกับพื้นที่และเห็นว่าทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสมสำหรับค้าขาย ส่วนผู้ซื้อมีหลากหลายประเภททั้งจากเชียงใหม่ พื้นที่ใกล้เคียงและนักท่องเที่ยว มีทั้งผู้ซื้อประจำและชาวจร เหตุผลที่มาใช้บริการเนื่องจากเป็นตลาดที่มีชื่อด้านการเป็นตลาดเฉพาะสำหรับผู้ซื้อขายดอกไม้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเด็นกายภาพเกี่ยวกับทำเลของตลาดที่เป็นศูนย์กลาง และการเป็นแหล่งค้าขายเฉพาะอย่าง รวมทั้งประเด็น ประวัติศาสตร์ การค้าขายแต่อดีต เครือข่ายความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสำคัญต่อการพัฒนาตลาด

การแบ่งพื้นที่แสดงถึงความเป็นตลาดเฉพาะอย่างได้เป็นอย่างดี โดยมีพื้นที่เชื่อมต่อที่สำคัญ คือ เส้นทางสัญจรทั้งทางถนนและทางเท้า โดยร้านค้าจะขายสินค้าเลียบกับถนน ซึ่งมีปัญหาด้านการจราจรกีดขวางการจราจรบางช่วงเวลาและการขายของล้ำทางเดินเท้า และอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นตลาดดอกไม้ ได้แก่ การเป็นตลาดที่มีช่วงเวลาดำเนินการหลากหลายทั้งวัน โดยช่วงที่มีการใช้งานหนาแน่น ได้แก่ ช่วงเวลาเช้า เย็นและกลางคืน การใช้งานและจัดวางในร้านค้า ในร้านถาวรจะจัดเพื่อตอบสนองให้อี้อการค้าขาย ลูกค้าสามารถเดินเข้ามาเลือกซื้อหยิบจับได้ง่าย และมีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น มีร่มเงา อากาศถ่ายเทได้ดี โดยมีลักษณะเด่นในการจัดวางคือ การเชื่อมพื้นที่ร่วมภายในร้านค้าที่เสริมปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นที่ค้าขายและทางเดินในร้าน ซึ่งสนับสนุนทั้งการขายและการสร้างปฏิสัมพันธ์ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งาน พบว่ามีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มชนเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตลาดเช่นกัน

พบว่าลักษณะเด่นองค์ประกอบที่จะเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาตลาดจึงมีลักษณะเฉพาะของตลาดดอกไม้ต้นลำไย ซึ่งมีด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

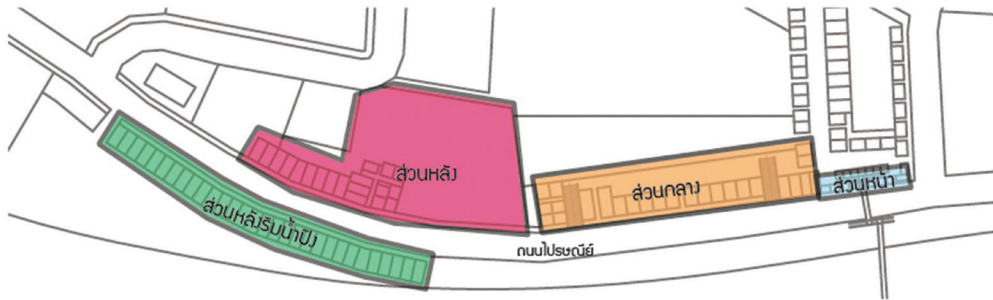
- 1.) ตลาดเฉพาะอย่าง
- 2.) ทำเลที่ตั้งที่ดีเปรียบเสมือนศูนย์กลางของเมือง
- 3.) ประวัติศาสตร์ความเก่าแก่ของตลาด
- 4.) ความเป็นตลาดที่มีช่วงเวลาดำเนินการหลากหลาย
- 5.) พื้นที่ร่วมภายในร้านค้าที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์

จากลักษณะเด่นที่พบภายในตลาด นำมาเป็นแนวทางพัฒนาสภาพแวดล้อมตลาดดอกไม้แห่งนี้ให้
 คงเป็นตลาดกลางที่สำคัญไปพร้อมกับการพัฒนาให้เป็นสภาพแวดล้อมริมหน้าแม่น้ำเมืองที่ส่งเสริมภูมิทัศน์เมือง
 เชียงใหม่ แนวทางการพัฒนาและกรอบการออกแบบสภาพแวดล้อมของ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2532; 2541)
 ได้ดังนี้

รูปที่ 13 สรุปผลแนวทางการพัฒนาตลาดดอกไม้ต้นลำไย

จากการศึกษาที่พบประเด็นความสำคัญของพื้นที่พบว่า การแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือพื้นที่ส่วนหน้า พื้นที่ส่วนกลาง พื้นที่ส่วนหลัง และพื้นที่ส่วนหลังริมน้ำปิง ดังนี้

	ส่วนหลัง, ส่วนหลังริมน้ำปิง กลุ่มผู้ค้าเดิมตอนกึ่งตลาด	ส่วนกลาง กลุ่มผู้ค้าใหม่บริเวณข้ามใหม่	ส่วนหน้า กลุ่มผู้ค้าเดิมตอนกึ่งตลาด
การแบ่งประเภทของสินค้า	ร้านขายส่งและปลีกไม้ตัดดอก ร้านขายดอกไม้พวงมาลัย ร้านขายอุปกรณ์สำหรับใช้ในการตัดดอกไม้ ร้านขายของชำสินค้าเบ็ดเตล็ดและครัวเรือน	ร้านรับจัดดอกไม้ ร้านขายดอกไม้พวงมาลัย	ร้านขายดอกไม้พวงมาลัย
รูปแบบลักษณะอาคาร	 อาคารกึ่งถาวร ลักษณะรูปแบบก่อสร้างมีระแนง รวดเร็ว มีความทนทานเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สามารถใช้เก็บได้คุ้มค่าและมีต้นทุนไม่สูง มากนัก	 อาคารถาวร เนื่องจากร้านค้าขายสินค้าเกี่ยวกับการ จัดดอกไม้ไว้ต้องการพื้นที่ภายในร้านค้าที่กว้าง มีพื้นที่จัดดอกไม้ และเก็บของอุปกรณ์ต่างๆ มีการใช้วัสดุที่คงทนถาวร และแข็งแรง ด้านค่า ใช้จ่ายในการเช่ามีราคาแพงกว่าร้านค้าแบบอื่น	 อาคารชั่วคราว รูปแบบร้านค้าประเภทนี้ มีพื้นที่การใช้พื้นที่ แคบ ไม่ต้องลงทุนมากนัก ใช้ในการเก็บ ตกแต่งและพ่นสี สะดวกรวดเร็วในการก่อสร้าง ราคาประหยัด
สังคมคนในท้องที่	เป็นคนในพื้นที่ชนบท มีการปลูกอง และนำขายออกมาขายในตลาด	คนในพื้นที่ชุมชนเมือง รับดอกไม้จาก ร้านขายปลีกและส่งดอกไม้ภายในตลาด	เป็นคนในพื้นที่ชนบท ส่วนใหญ่ซื้อดอกไม้ นำมขายพวงมาลัยขายออกมาขายในตลาด
ประวัติศาสตร์พื้นที่	พื้นที่พัฒนาต่อยอดจากพื้นที่ส่วนหน้า	พื้นที่พัฒนาหลังจากพื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่เริ่มตั้งแต่เริ่มมีการค้าขาย ซึ่งเป็น รูปแบบร้านค้าเดิมตอนกึ่งตลาด

รูปที่ 14 สรุปแผนภูมิจากการวิเคราะห์ความสำคัญและการใช้งานพื้นที่ในรายละเอียดของตลาดดอกไม้ต้นลำไย

แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมของตลาด

แนวทางการพัฒนาของตลาดดอกไม้ต้นลำไย จากการศึกษาค้นคว้าความสำคัญของพื้นที่พบว่าแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่ส่วนหน้า พื้นที่ส่วนกลาง พื้นที่ส่วนหลัง และพื้นที่ส่วนหลังริมน้ำปิง ดังนี้

- **พื้นที่ส่วนหน้า** จัดพื้นที่ร้านค้าให้มีความสวยงาม โดยทำการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และจัดรูปแบบร้านค้าให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

รูปที่ 15 ภาพการปรับปรุงพื้นที่ส่วนหน้า

- **พื้นที่ส่วนกลาง** เพิ่มการเชื่อมโยงพื้นที่ภายในร้านค้า การจัดพื้นที่ค้าขายให้มีความต่อเนื่องในการเดินเลือกซื้อสินค้า และสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการพื้นที่ให้เกิดความรู้สึกสนิทสนม สร้างการรับรู้จากทางมองเห็น มีพื้นที่กันเป็นสัดส่วน สร้างพื้นที่ทางเข้าออกภายในร้านค้าให้เกิดความคล่องตัว ผู้ใช้บริการพื้นที่เกิดความรู้สึกที่เป็นกันเอง รักใคร่ปรองดองกันภายในพื้นที่

รูปที่ 16 ภาพการปรับปรุงพื้นที่ส่วนกลาง

- พื้นที่ส่วนหลังและพื้นที่ส่วนหลังริมน้ำปิง ปรับปรุงรูปแบบอาคารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างอัตลักษณ์สภาพแวดล้อมให้ชัดเจน จัดระเบียบการจัดวางสินค้าไม่ให้กีดขวางทางสัญจร พัฒนาทางเดินเท้าให้สามารถสัญจรได้สะดวก มีพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนหย่อนใจ เพิ่มบรรยากาศที่ร่มรื่นเพิ่มร่มเงาเพื่อ

ป้องกันแสงแดด และปรับปรุงพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำปิงเป็นพื้นที่สาธารณะ สามารถออกกำลังกาย เดินเล่น พักผ่อนหย่อนใจและสามารถเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมต่างๆ ได้ เพื่อลดความแออัดในพื้นที่ เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวภายในชุมชน

รูปที่ 17 ภาพการปรับปรุงพื้นที่ส่วนหลังและส่วนหลังริมแม่น้ำปิง

บทสังเคราะห์

การศึกษาเกี่ยวกับตลาดดอกไม้ที่ผ่านมาเป็นประเด็นเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนใหญ่ โดยยังไม่มี การศึกษาประเด็นกายภาพและสภาพแวดล้อม ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงซ้อนในตลาดที่มีอยู่อย่างเด่นชัด การวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบกายภาพและสังคมในพื้นที่ตลาดดอกไม้ต้นลำไย ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ จึงเป็นจุดเด่นของงานวิจัยนี้ที่ยังไม่มีการศึกษามาก่อน

ในการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวในบทที่ 2 อ้างถึง เพชร จงก้าโชค (2528) เกียรติ จิระกุล (2525) สารียา ศรีเชื้อ (2540) และชมชวน บุณระหงส์ (2543) นี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมในระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย และผู้ส่ง ความสัมพันธ์กับทำเลที่ตั้งของเมือง การส่งเสริมการพึ่งพา กันและกัน

ในชุมชน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยขาดการศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม สภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ของตลาด ส่วนวรรณกรรมของ จารุณี จันทลักษณ์ (2548) และ สุชาติ กัมมารเจษฎากุล (2546) ได้ศึกษาในเรื่องของงานสถาปัตยกรรมโดยไม่เชื่อมโยงระหว่างประเด็นกายภาพ สังคม และสภาพแวดล้อม

งานวิจัยนี้ศึกษาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากหลายมิติเข้าด้วยกัน เป็นความรู้จากสาขาวิชาสถาปัตยกรรม และการออกแบบสภาพแวดล้อม โดยนำเอาปัจจัยกายภาพและสังคมของตลาดที่มีมิติเชิงเศรษฐกิจมาเกี่ยวข้อง จึงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านในมิติกายภาพและสังคมที่มีอยู่ไม่มากนัก

สรุป

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยของแนวทางการพัฒนาตลาดดอกไม้ต้นลำไยเพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ มาจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงกายภาพและสังคมของตลาด ได้ผลวิจัยเป็นข้อมูลองค์ประกอบกายภาพและสังคมจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างแนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์

จากแนวทางการพัฒนาของตลาดดอกไม้ต้นลำไยที่ค้นพบทั้งหมด นำมาสร้างความเด่นชัดจากแนวทางสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์เป็นการนำจุดเด่น และการจัดการของพื้นที่สังคม วัฒนธรรม ให้ดำรงอยู่เพื่อชุมชนเอง และดึงรายได้จากผู้ซื้อ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การพัฒนาทำได้โดยการส่งเสริมการจัดพื้นที่สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม โดยส่งเสริมภูมิทัศน์ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับรู้ จดจำและนำไปบอกต่อผู้อื่นต่อไป

การส่งเสริมภูมิทัศน์ของตลาดดอกไม้ต้นลำไยให้เด่นชัดยิ่งขึ้น สามารถสนับสนุนให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจภายในชุมชนที่เห็นได้ชัดเจน เป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเพาะปลูกดอกไม้ เพื่อการอุปโภคของชุมชนเมืองและชุมชนชนบท รวมทั้งเป็นแหล่งระบายสินค้าอุปโภค บริโภค จากการผลิตในชนบทสู่สังคมเมือง เป็นพื้นที่ศูนย์รวมทางสังคมในการพบปะของผู้คนและกิจกรรมตามเทศกาล และวัฒนธรรมของชุมชน การเป็นศูนย์รวมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมถึงสภาพแวดล้อมชุมชนที่มีความโดดเด่นไม่เหมือนพื้นที่อื่นนี้ นับเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สามารถพัฒนาต่อ เพื่อให้มีศักยภาพในการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของชุมชนอันเป็นแนวทางในการรักษาตลาดดอกไม้ต้นลำไยให้สามารถดำรงภายใต้การเปลี่ยนแปลงได้ยั่งยืน

ผลการวิจัยของตลาดดอกไม้ต้นลำไยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมภูมิทัศน์สำหรับตลาดเฉพาะอย่างแห่งอื่นๆ โดยควรพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมภูมิทัศน์ให้มีความเด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดบุคคลจากท้องถิ่นอื่นเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชนของตลาดต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติพร ใจบุญ. (2541). **ตลาดในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เกียรติ จิระกุล. (2525). **ตลาดในกรุงเทพมหานคร: การขยายตัวและการพัฒนาการ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุณี จันทร์ลักษณ์. (2548). **ภูมิทัศน์ภาคในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมชวน บุญระหงส์และคณะ. (2543). **ระบบตลาดทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับสินค้าเกษตรกรรมยั่งยืน: รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เพชร จงกำโชค. (2528). **ตลาดอาหารสดในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลลสิทธิ์ ทรายงกูร. (2532). **การจัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อการออกแบบงานสถาปัตยกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลลสิทธิ์ ทรายงกูร. (2541). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาริยา ศรีเชื้อ. (2540). **แนวทางการวางแผนพัฒนาย่านการค้าในเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเขตบางกะปิ**. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา กัมมารเจษฎากุล. (2546). **ศึกษาผลกระทบด้านการจราจรของกิจกรรมการค้าในพื้นที่ปากคลองตลาด**. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สุภาภรณ์ อาภาวัชรุตม์. (2548). **เรื่องเล่าจากภาค เล่ม 2**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- Rawiwan Oranratmanee. (2008). **Spatio-Social Relationship: Bridging Anthropology, Architecture and Tourism in Home stay study**. Faculty of Architecture Chiang Mai University.

การสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชนกำแพงงามและหัวฝาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Building Up Information System for Physical Development of Kampong-Ngam and Hua-Fai Communities, Mueang District, Chiang Mai Province

นวลวรรณ เกียรติวัฒน์¹

Nuanwan Kiattiwat

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษารวบรวมข้อมูลและสร้างเครื่องมือจัดการข้อมูลสำหรับสถาบันชุมชนเพื่อใช้ในการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชนกำแพงงามและชุมชนหัวฝาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูล โดย การสำรวจ สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์สถาบันชุมชน ประชาชนในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ รายละเอียดการเก็บข้อมูล ได้แก่ การปรับปรุงกายภาพชุมชน ลักษณะการใช้ข้อมูล ปัญหาของการใช้ข้อมูล ตลอดจนรูปแบบสารสนเทศที่พึงประสงค์ แล้วนำข้อมูลที่เก็บได้มาสร้างสารสนเทศบทความที่น่าสนใจ เว็บไซต์ บล็อก และช่องทางการติดต่อเจ้าของข้อมูล ผลการประเมินสารสนเทศเว็บไซต์

¹ สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Master of Architecture, Faculty of Architecture, Chiang Mai University : K.nuanwan@gmail.com

ในรูปแบบเว็บไซต์ต้นแบบ จากนั้นจึงให้สถาปนิก ประชาชน และผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศทำการประเมินเว็บไซต์ ปรับแก้ไขสารสนเทศต้นแบบ สรุปผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการปรับปรุงกายภาพชุมชนแบ่งประเภทเบื้องต้น ประกอบด้วย ข้อมูลประเภทสร้างด้วยโปรแกรมเพื่อการออกแบบ ข้อมูลภาพและข้อมูลรายงาน การใช้ข้อมูลและปัญหาของการใช้ คือ การจัดเก็บ การสูญหาย และการพิมพ์ รูปแบบสารสนเทศที่ต้องการ คือ เว็บไซต์ โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงดี มีสิ่งที่ต้องปรับแก้คือลดขั้นตอนเข้าถึงข้อมูล ผลของการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชนพื้นที่ศึกษา และหน่วยงานที่ต้องการข้อมูลของพื้นที่ศึกษาเพื่อนำไปวิเคราะห์ขยายผลในระดับผังเมือง

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศ การปรับปรุงกายภาพชุมชน ชุมชนกำแพงงามเมืองเชียงใหม่ ชุมชนหัวฝายเมืองเชียงใหม่

Abstract

This research focused on data collection and building up information system for community architects to design and develop physical landscape of Kampaeng Ngam and Hua Fai Communities, Muaeng District, Chiang Mai. This was the qualitative research which the data was collected by survey, observation, and interviewing the community architects, the people in communities, and the expert about information system. The details of collected data consisted of the development of physical landscape in community, the character of data's usage, the problems of using data, and the proposed form of information. The collected data then was used to create the model website. The architects, the people and the experts evaluated and improved the website later. The results of study found that the necessary data used in physical development community was the data built by designing program, graphic data, and report data. The data's usage and the problems of using data were the data's collection, the loss of data, and the difficult printing data. The proposed website contained 5 main components: data for physical landscape's development in the community, interesting articles, webboard, blog and contact. The result of website evaluation was moderate to good. Website could be improved by reducing the step of data access. The research benefited the design and physical development of communities and other parties who may use the data for urban planning.

Keywords: Information system, Develop physical landscape of community, KampaengNgam Communities, Hua Fai Communities, Muaeng Chiangmai

บทนำ: การปรับปรุงกายภาพชุมชนและปัญหาการใช้ข้อมูล

การปรับปรุงกายภาพชุมชนต้องใช้ข้อมูลที่หลากหลาย ข้อมูลบางประเภทมีการสำรวจและเคยถูกรวบรวมแล้วแต่ไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ทำให้ข้อมูลดังกล่าวสูญหายไปทำให้ต้องสำรวจข้อมูลใหม่ในชุมชน ซึ่งทำได้ยากและเสียเวลามาก เนื่องจากการเข้าไปในชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆ ผู้สำรวจข้อมูลต้องได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในชุมชน จึงจะสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างสะดวกถูกต้องและครบถ้วน การหาแนวทางรักษาข้อมูลเดิมจึงมีความสำคัญอย่างมาก

ข้อมูลหลายประเภทต้องขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานราชการ ได้แก่ ข้อมูลประชากร แผนที่กายภาพ รายละเอียดระบบสาธารณูปโภค และนโยบายของรัฐบาล ต้องปฏิบัติตามระเบียบการเผยแพร่ข้อมูลในแต่ละประเภท ข้อมูลเหล่านี้เมื่อได้รับความอนุเคราะห์เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงกายภาพชุมชนแล้ว ในอดีตสถานปณิกสามารถนำกลับมาใช้ได้โดยไม่ต้องทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ใหม่ แต่เนื่องจากการไม่มีระบบจัดการข้อมูล ทำให้ไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบทำให้ข้อมูลเดิมอาจสูญหายไปต้องดำเนินการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลใหม่ซึ่งขั้นตอนตามระเบียบทำให้เสียเวลา

จากปัญหาเรื่องความสูญหายของข้อมูลและการนำกลับมาใช้ใหม่ การสร้างฐานข้อมูลและการสร้างสารสนเทศสำหรับการปรับปรุงกายภาพชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงและจัดการข้อมูล ให้เหมาะสมกับข้อมูลและการใช้งานของสถานปณิกรวมถึงประชาชน สามารถแก้ปัญหาข้อมูลได้อย่างตรงตามความต้องการสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทำงาน

งานวิจัยนี้ใช้ชุมชนกำแพงงามและชุมชนหัวฝายเป็นพื้นที่ศึกษา เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เดิมชุมชนทั้งสองแอ่งและบุกรุกพื้นที่บริเวณคลองแม่ข่าและกำแพงดินเมืองเก่า จากแนวความคิดชุมชนอยู่คู่กับเมือง ทำให้แนวทางการพัฒนาชุมชนแอ่งเปลี่ยนไปจากการไล่รื้อเป็นปรับปรุงให้ถูกสุขลักษณะ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2553) แนวคิดในการปรับปรุงกายภาพชุมชนแห่งนี้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบัน ทำให้ภาครัฐหน่วยงานท้องถิ่นมีโครงการปรับปรุงกายภาพชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการดูแลชุมชน ทำให้สามารถเป็นชุมชนที่สามารถเป็นพื้นที่ศึกษาได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษา 2 ข้อคือ 1) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการฐานข้อมูลที่จำเป็นการปรับปรุงกายภาพชุมชน รวบรวมจากข้อมูลที่สร้างโดยสถานปณิก ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน และ 2) สร้างสารสนเทศบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการข้อมูล ทำให้ผู้ทำงานด้านการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชนทุกคนสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้โดยสะดวก

แนวความคิดในศึกษา

การศึกษาค้างนี้มีแนวคิดในการศึกษาทั้งหมด 3 แนวคิด ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงกายภาพชุมชน แนวความคิดการจัดการฐานข้อมูล และแนวคิดในการสร้างสารสนเทศ แนวคิดทั้งสามเป็นกรอบในการศึกษา

แนวความคิดการปรับปรุงกายภาพชุมชน เป็นแนวคิดที่ประชาชนในชุมชนทุกคนต้องมีส่วนร่วม ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลนอกจากการสัมภาษณ์สถาปนิกต้องมีการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนด้วย ซึ่งพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนกำแพงงามและชุมชนหัวฝายเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลานานผู้คนภายในชุมชนอาศัยอยู่มาพร้อมกับการตั้งชุมชน ทำให้คนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี การเข้าไปของบุคคลภายนอกจะเป็นจุดสนใจและคนชุมชนจะระมัดระวังในการพูดคุยหรือร่วมกิจกรรมเพราะรู้สึกว่าเป็นคนแปลกหน้า การเข้าไปรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา จึงต้องมีการวางแผนงานที่ดีเพื่อให้ได้ความไว้วางใจจากชุมชน โดยการเก็บข้อมูลครั้งแรกผู้วิจัยเดินทางเข้าไปในชุมชนพร้อมกับสถาปนิกชุมชนกลุ่มคนใจบ้านที่มีความคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชนอยู่ก่อนแล้ว ให้สถาปนิกเป็นผู้แนะนำตัวผู้วิจัย ก่อนการเริ่มพูดคุยซักถามรวบรวมข้อมูล

ซึ่งมีลักษณะการเข้าชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ (งามพิศ สงวนทรัพย์, 2537: 14-16) ทำให้ได้รับความไว้วางใจและได้รับความเป็นกันเองจากประชาชนในชุมชน ในการเข้าชุมชนแบบไม่เป็นทางการจะได้ข้อมูลที่เปิดเผยตรงกับสภาพความเป็นจริง ทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือ การสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลต่างๆ ต้องเข้าใจความคิด ค่านิยม พฤติกรรมและความเชื่อของคนในชุมชนก่อน เพื่อไม่ปฏิบัติตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ จนนำไปสู่การปฏิเสธการพูดคุยจากประชาชนในชุมชน (อคิน รพีพัฒน์, 2545: 18) การแสดงความจริงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ แสดงให้ประชาชนเข้าใจได้ว่าการเก็บข้อมูลเป็นแนวทางเพื่อพัฒนางานชุมชนของตน รวมถึงต้องยอมรับฟังเรื่องราวทุกเรื่องของประชาชนในชุมชนที่เขาต้องการจะบอกเล่า (สายัณห์ เลี้ยงบุญเลิศชัย และ กุศล เกียรติสมมาตร, 2539: 23-24) ดังนั้นการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัยจึงเป็นการถามสอดแทรกไประหว่างบทสนทนา ไม่ตั้งเป็นคำถามเพื่อข้อมูลศึกษาเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้การเก็บข้อมูลใช้เวลานาน

แนวความคิดการจัดการฐานข้อมูล คือการรวบรวมข้อมูลประเภทเดียวกันที่มีความสัมพันธ์กัน จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ มีความปลอดภัยจากการสูญหาย เรียกใช้งานง่าย และสามารถปรับปรุงข้อมูลได้ง่ายขึ้น ฐานข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1) ฮาร์ดแวร์ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสม เครื่องมือสื่อสาร องค์ประกอบที่ 2) ซอฟต์แวร์ สำหรับจัดการฐานข้อมูลและสร้างสารสนเทศในรูปแบบเว็บไซต์ด้วย องค์ประกอบที่ 3) ข้อมูล ต้องมีคุณภาพที่เหมาะสมต้องมีความถูกต้องตามความต้องการชัดเจนกะทัดรัด และส่วนประกอบสุดท้ายขององค์ประกอบที่ 4) บุคลากร ได้แก่ ผู้สร้าง และผู้ใช้ การศึกษาค้างนี้ใช้แนวความคิดนี้ในการศึกษาดังนี้ องค์ประกอบที่ 1) ฮาร์ดแวร์ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับฐานข้อมูลเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชน มีอยู่สองส่วน คือ ส่วนผู้สร้างฐานข้อมูลจะใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเป็นคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) และ ส่วนผู้ใช้จะใช้คอมพิวเตอร์แบบพกพาขนาดเล็ก (notebook computer) ในการทำงานเพื่อเชื่อมต่อกับเครื่องแม่ข่ายในการสร้างฐานข้อมูล องค์ประกอบที่ 2) ซอฟต์แวร์ ใช้โปรแกรมจุ่มล่า (joomla) ในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อเตรียมข้อมูลใช้ในเครื่องแม่ข่าย ซอฟต์แวร์สำหรับเครื่อง

ลูกข่ายสามารถใช้โปรแกรมที่ติดตั้งมาพร้อมกับเครื่องได้ องค์ประกอบที่ 3) ข้อมูล ได้รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชนจากสถาปนิกชุมชน สุดท้ายองค์ประกอบที่ 4) บุคลากร การศึกษานี้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสองกลุ่มคือ กลุ่มผู้สร้างฐานข้อมูลและใช้ข้อมูลด้วย ได้แก่ สถาปนิกชุมชน และผู้ใช้ข้อมูลอย่างเดียวกได้แก่ ประชาชน แนวความคิดนี้ปัจจุบันได้ถูกนำไปเชื่อมโยงผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อการใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งอินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก ซึ่งเรียกว่าเว็บไซต์ เพื่อนำเสนอข้อมูลผ่านเวิลด์ไวด์เว็บ (world wide web) ซึ่งการสร้างเว็บไซต์ต้องปฏิบัติตามแนวความคิดเรื่อง การออกแบบหน้าเว็บ เว็บไซต์ (web site) ซึ่งเปรียบเสมือนสำนักงานส่วนหน้าเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ โปรแกรมช่วยในการสร้างสรรค์หน้าเว็บไซต์โปรแกรมในการทำฐานข้อมูล และโปรแกรมเชื่อมโยงการใช้ฐานข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การสร้างเว็บไซต์ตามขั้นตอนของ ธวัชชัย ศรีสุเทพ (2544) ดังนี้ 1) ขั้นตอนการสำรวจปัจจัย (research) เป็นการกำหนดเป้าหมายของใช้งาน ระบุกลุ่มและศึกษาความต้องการ 2) ขั้นตอนการพัฒนาเนื้อหา (site content) เป็นการสรุปขอบเขตของเนื้อหา เพื่อสร้างความเหมาะสมเพื่อการออกแบบ 3) ขั้นตอนพัฒนาโครงสร้างเว็บไซต์ (site structure) ประกอบด้วย การจัดระบบ ฐานข้อมูล การจัดทำโครงสร้างฐานข้อมูล พัฒนาระบบเนวิเกชัน 4) ขั้นตอนการพัฒนาหน้าเว็บไซต์ (visual design) 5) ขั้นตอนพัฒนาและดำเนินการ (production and operation) การลงมือทำเว็บไซต์ และการเปิดการใช้งานและการดูแลพัฒนา

วิธีการศึกษา

การเก็บข้อมูลในการศึกษาใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) โดยการสัมภาษณ์สถาปนิกและทำงานร่วมกับสถาปนิก ในพื้นที่ศึกษาเพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงกายภาพชุมชน วิธีการทำงานตลอดจนปัญหาความไม่คล่องตัวในการทำงานด้านข้อมูล รวมถึงการใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รูปแบบความต้องการบริการบนเว็บไซต์และรูปแบบการออกแบบการวางหน้าเว็บเพจ และการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับ ข้อมูลการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชน ปัญหาในการใช้ข้อมูล และลักษณะเว็บไซต์ที่ต้องการ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลและออกแบบเว็บไซต์

การสร้างฐานข้อมูลในการศึกษานี้ได้จัดการข้อมูลด้วยขั้นตอนตามลำดับดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงชุมชนจากการสังเกตและสัมภาษณ์การใช้ข้อมูล การใช้คอมพิวเตอร์ และปัญหาในการใช้ข้อมูลในการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชน ของสถาปนิกและประชาชน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างคำสำคัญ (key word) เพื่อค้นหาได้อย่างง่าย โดยใช้ชื่อเจ้าของข้อมูล ชื่อชุมชนที่เป็นที่เข้าใจของผู้ใช้งาน ขั้นตอนที่ 3 การจัดเก็บฐานข้อมูลผ่านระบบสื่อสารในเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย (server) ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ทั้งการเผยแพร่ข้อมูล (up load) และการนำข้อมูลมาใช้ (download) ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเว็บไซต์ต้นแบบประเมินจากสถาปนิกชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งให้ผู้ประเมินแสดงความคิดเห็นต่อเว็บไซต์ที่ได้ทำเป็นต้นแบบ ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงเว็บไซต์ตามข้อเสนอจากผู้ประเมิน เป็นการดำเนินการขั้นสุดท้าย

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์การศึกษาในครั้งนี้คือการจัดการฐานข้อมูลซึ่งต้องทราบว่าข้อมูลอะไรบ้างที่ต้องใช้ในการปรับปรุงกายภาพชุมชนแออัดมีปัญหาการใช้ข้อมูลอย่างไรเพื่อสามารถจัดการข้อมูลได้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลรวมทั้งสภาพปัญหาการใช้ข้อมูล และการสร้างสารสนเทศต้องทราบความต้องการด้านหน้าตาเว็บไซต์การจัดวางข้อมูลเพื่อสืบค้น การศึกษาตามขั้นตอนได้ผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

ผลการศึกษา

การใช้ข้อมูลของสถาปนิกชุมชน จากการสังเกตการทำงานและสัมภาษณ์ได้ผลดังนี้ ในพื้นที่ศึกษา มีสองกลุ่ม คือ กลุ่มคนใจบ้านจำนวน 7 คน และสถาปนิกของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจำนวน 4 คน มีจำนวนผู้หญิงและผู้ชายจำนวนเท่าๆ กัน มีอายุอยู่ระหว่าง 28 ปี ถึง 33 ปี สถาปนิกชุมชนทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานในพื้นที่มาไม่น้อยกว่า 3 ปี มีหน้าที่ในการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชนร่วมกับประชาชน มีการใช้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชนดังตารางที่ 1

ปัญหาของสถาปนิกคือการจัดการข้อมูล ปัญหาในการสำรองข้อมูล ปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลของสถาปนิก ปัญหาด้านการพิมพ์ การสูญหายของข้อมูล และการนำข้อมูลมาใช้ใหม่

ตารางที่ 1 ข้อมูลที่สถาปนิกใช้

ข้อมูลโปรแกรมเพื่อการออกแบบ	ข้อมูลภาพ	ข้อมูลรายงาน
แบบก่อสร้าง	แบบก่อสร้าง	โครงสร้างประชากร
ผังสาธารณูปโภค	ผังสาธารณูปโภค	บ้านเลขที่
ภาพทัศนียภาพ	ภาพทัศนียภาพ	รายละเอียดครัวเรือน
ภาพตัดขวาง	ภาพตัดขวาง	กฎหมายสิ่งแวดล้อม
ภาพจำลองสามมิติ	ภาพจำลองสามมิติ	กฎหมายทางน้ำ
	ผังออกแบบ	นโยบายและงบประมาณ
	โฉนด	บทความสถาปนิก
	แผนที่กายภาพ	บทความเกี่ยวกับความรู้
	ผังเข่าที่ดินเทศบาลฯ	
	ผังชุมชน	
	ผังอาคารบนโฉนด	
	ภาพถ่ายทางอากาศ	

การใช้ข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ศึกษา จากการสัมภาษณ์ได้ผลดังนี้ กลุ่มที่ 1) ได้แก่ประธานในชุมชน นายเกตุ สุกันโท ประธานชุมชนกำแพงงาม นายปรีชา ทาสวรรณ ประธานชุมชนหัวฝาย กลุ่มที่ 2) ประชาชนในชุมชน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (snowball sampling) โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือในชุมชนกำแพงงาม 53 คน และหัวฝาย 69 คน และได้ผลดังตารางที่ 2

ปัญหาของประชาชนคือการรับรู้ข้อมูลเนื่องจากความไม่คุ้นเคย ตัวอย่างเช่น ข้อมูลที่เป็นผังกระบวนการ การใช้สัญลักษณ์แผนที่ ปัญหาการใช้ข้อมูลที่มีการตีพิมพ์มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และปัญหาสุดท้ายคือการสูญหาย

ตารางที่ 2 ข้อมูลที่ประชาชนใช้

ข้อมูลโปรแกรมเพื่อการออกแบบ	ข้อมูลภาพ	ข้อมูลรายงาน
ข้อมูลแบบก่อสร้าง	ข้อมูลแบบก่อสร้าง	ข้อมูลโครงสร้างประชากร
ข้อมูลผังสาธารณูปโภค	ข้อมูลผังสาธารณูปโภค	ข้อมูลบ้านเลขที่
ข้อมูลภาพทัศนียภาพ	ข้อมูลภาพทัศนียภาพ	ข้อมูลครัวเรือน
ข้อมูลภาพตัดขวาง	ข้อมูลภาพตัดขวาง	ข้อมูลกฎหมายสิ่งแวดล้อม
ข้อมูลภาพจำลองสามมิติ	ข้อมูลภาพจำลองสามมิติ	ข้อมูลกฎหมายทางน้ำ
	ผังออกแบบ	ข้อมูลนโยบายและงบประมาณ
	ข้อมูลจินต	ข้อมูลบทความสถาปนิก
	ข้อมูลแผนที่กายภาพ	ข้อมูลบทความเกี่ยวกับความรู้
	ข้อมูลผังเขตพื้นที่ดินของรัฐ	ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน
	ข้อมูลผังชุมชน	ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
	ข้อมูลผังอาคารบนจินต	ข้อมูลสังคม การเมือง การปกครอง
	ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ	ข้อมูลเศรษฐกิจ
		ข้อมูลการศึกษาและวัฒนธรรม
		สาธารณสุข
		ข้อมูลเครือข่ายองค์การชุมชนเชียงใหม่

ผลการศึกษาออกแบบฐานข้อมูลให้ตามกับเงื่อนไขการใช้งานและเตรียมการนำข้อมูลไปใช้ในเว็บไซต์

ขั้นตอนที่ 1 การแยกข้อมูลตามการใช้งานเพื่อปรับปรุงกายภาพชุมชนของสถาปนิกชุมชนได้สามประเภทดังนี้ ประเภทที่หนึ่งข้อมูลจากโปรแกรมเพื่อการออกแบบ ประเภทที่สองข้อมูลภาพ และประเภทที่สามข้อมูลเอกสารและตัวเลข

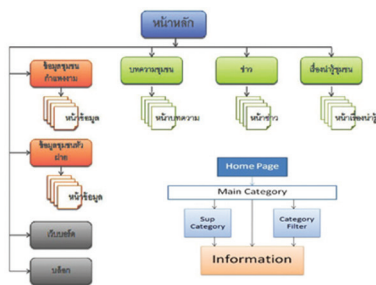
ขั้นตอนที่ 2 การแปลงข้อมูลทำให้ข้อมูลสามารถมีความเป็นกลาง สามารถเปิดในเว็บเบราว์เซอร์สากลได้ ไม่เป็นข้อมูลละเมิดลิขสิทธิ์ของโปรแกรมหรือผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ข้อมูลที่เหมาะสมในการแปลงมากที่สุดคือการแปลงเป็นข้อมูล PDF เป็นข้อมูลที่มีคุณสมบัติสามารถพิมพ์ได้เหมือนกับหน้าจอที่เห็น และผู้ใช้เจ้าของข้อมูลไม่สามารถแก้ไขข้อมูลได้ ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและไม่ผิดกฎหมาย และการลดรายละเอียดของรูปภาพเพื่อให้มีขนาดที่แสดงผ่านเว็บไซต์ได้สวยงามได้รวดเร็ว

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเงื่อนไขในการสืบค้นข้อมูล การใส่รายละเอียดข้อมูลเพื่อให้สามารถสืบค้นได้ในภายหลัง เช่น การใส่ชื่อชุมชน ประเภทข้อมูล วันที่ดำเนินการข้อมูลเหล่านั้น หรือผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูล เป็นต้น

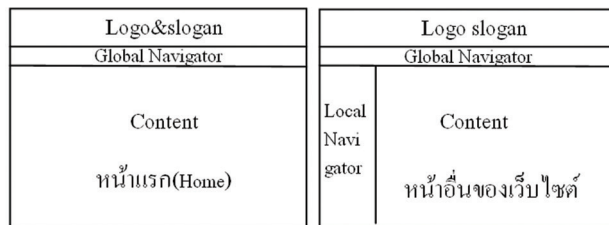
การสร้างสรรค์รูปแบบเว็บไซต์

เว็บไซต์นี้มีเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชน เพื่อให้สถาปนิกชุมชน ประชาชนในพื้นที่ชุมชน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมใช้บริการข้อมูล และเพื่อใช้ในการปรับปรุงชุมชนในครั้งต่อไป หรือใช้ในการศึกษาเรื่องอื่นๆ ที่ข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งสามารถเป็นตัวอย่างเพื่อขยายการสร้างฐานข้อมูลให้ชุมชนอื่นๆ โดยกลุ่มเป้าหมายหลักของผู้ใช้เว็บไซต์ ได้แก่ สถาปนิกที่ออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชน และประชาชนในชุมชน

ผลการสอบถามเพื่อหารูปแบบหน้าของเว็บไซต์ตามความต้องการ จากสถาปนิกและประชาชนพบว่า ความต้องการบริการ คือ การเผยแพร่ข้อมูล (up load) การนำข้อมูลไปใช้ (down load) การพิมพ์ (print) และติดต่อสื่อสาร ส่วนรูปแบบ หน้าตาที่ต้องการ ประกอบด้วย สีที่ใช้ ได้แก่ สีเทา สีขาว สีดำ สี Earth tone และสีเขียว ให้ความเป็นกันเองมีความสบายตา ดังรูปที่ 3 และมีตัวหนังสือจำนวนน้อย มีเมนูจำนวนน้อย ใช้สีในการแบ่งข้อมูลแต่ละชุมชนเมนูประกอบภาพแสดงเป็นตารางใช้เว็บบอร์ดในการติดต่อ และมีแผนระยะเวลาในการปรับปรุงข้อมูล การพัฒนาเนื้อหาภายในเว็บไซต์ (site content) พบว่าเนื้อหาที่มีความจำเป็นในการใช้งานผ่านเว็บไซต์ คือ บทความชุมชน เรื่องนำรู้ชุมชน ข้อมูลชุมชนกำแพงงาม ข้อมูลชุมชนหัวฝาย เว็บบอร์ด และบล็อก การแบ่งเนื้อหาขึ้นเพื่อเป็นเมนูภายในเว็บไซต์ โครงสร้างเว็บไซต์ (site structure) ต้นแบบ ตามรูปที่ 1 มีการแบ่งหัวเรื่องตามเมนูตามความต้องการใช้ข้อมูล มีการนำทาง (navigator) ใช้การทำงานแบบการแบ่งเป็นเรื่องย่อยจากหัวเรื่องใหญ่ผ่านการคัดกรองด้วยชุมชนเพื่อเข้าถึงข้อมูลของชุมชนนั้นๆ มีกระบวนการทำงาน (work flow) ผ่านระบบเครือข่ายมีการจัดการข้อมูลแบ่งหัวเรื่องตามผลการศึกษาการใช้ข้อมูล และการจัดวางหน้าเว็บเพจ (page layout) ใช้มาตรฐานคือโลโก้อยู่บนและเมนูอยู่ด้านบนต่อจากโลโก้ในหน้าหลัก ส่วนหน้ารองจะมีเมนูย่อยอยู่ทางซ้ายมือของหน้าจอเพิ่มขึ้นมา

รูปที่ 1 โครงสร้างหน้าเว็บไซต์ต้นแบบ

รูปที่ 2 การจัดวางเว็บเพจต้นแบบ

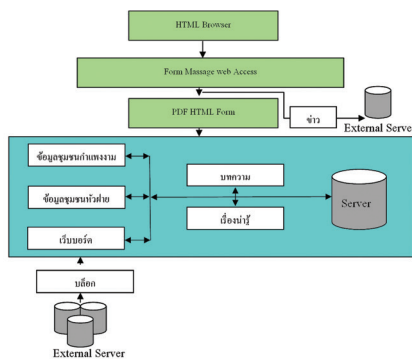
การพัฒนาหน้าเว็บไซต์ (visual design) ใช้สีตามธรรมชาติ ได้แก่ สีของแสงแดด สีของดิน และสีของต้นไม้ ซึ่งจะใช้สีเหล่านี้เป็นสีที่ใช้เป็นพื้นหลังซึ่งตรงกับความต้องการสีแบบธรรมชาติ (earth tone) และสัญลักษณ์ (logo) ของเว็บไซต์เป็นรูปคนจับมือกันสองคน ดังรูปที่ 3 ตามแนวความคิดการมีส่วนร่วมการปรับปรุงชุมชนที่ต้องร่วมมือกันระหว่างสถาปนิกและประชาชนในชุมชน การเลือกใช้ตัวอักษรที่ด้านบนมีความโค้งทำให้อ่านง่ายขึ้นและไม่เป็นทางการ ส่วนด้านล่างของตัวอักษรจะมีลักษณะตรง มั่นคงให้ความรู้สึกที่

นำเชื้อสื่อ ตัวอักษรมีช่องว่างภายในตัวอักษรและช่องว่างระหว่างตัวอักษรกว้าง ทำให้รู้สึกสบายตาในการอ่านทำให้อ่านได้นาน

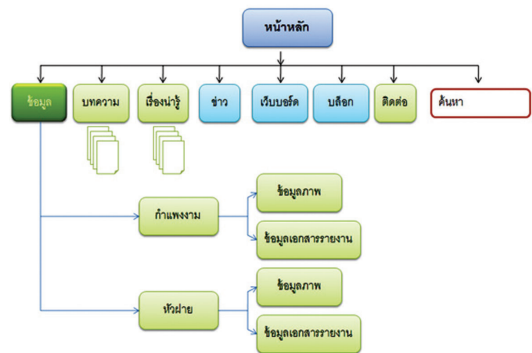

รูปที่ 3 การใช้สี สัญลักษณ์ และตัวอักษรในเว็บไซต์ต้นแบบ

ผลการประเมิน ผลความพึงพอใจการใช้งานเว็บไซต์ โดยสถาบันชุมชน พบว่า มีผลการประเมินด้านการออกแบบหน้าเว็บไซต์และการใช้งานหน้าเว็บไซต์และด้านข้อมูล อยู่ในระดับความพึงพอใจปานกลาง โดยในส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาเว็บไซต์และการจัดการฐานข้อมูลจากสถาบันต้องการให้เพิ่มเติมการ Up load และให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเข้ามาทำการปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยตัวเองได้โดยไม่ต้องรอให้ผู้ดูแลเว็บไซต์ทำให้ ผลการประเมินผลความพึงพอใจโดยประชาชนในชุมชน พบว่า มีผลการประเมินด้านการออกแบบหน้าเว็บไซต์และการใช้งานหน้าเว็บไซต์และด้านข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาเว็บไซต์และการจัดการฐานข้อมูล พบว่า มีความพึงพอใจในเว็บไซต์ แต่ต้องการให้มีการปรับปรุงข้อมูลทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ด้านอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการออมทรัพย์ โครงการเกี่ยวกับการกู้เงิน เป็นต้น

รูปที่ 4 ผังกระบวนการทำงานภายในserver

รูปที่ 5 โครงสร้างหน้าเว็บไซต์ปรับปรุง

รูปที่ 6 การใช้ สี สัญลักษณ์ และตัวอักษรในเว็บไซต์ปรับปรุง

ส่วนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ ด้านการออกแบบหน้าเว็บไซต์ และการใช้งานหน้าเว็บไซต์ตัวอักษรในเว็บไซต์มีความชัดเจนอ่านง่ายเหมาะสม พื้นหลังกับตัวอักษรมีสีตัดกัน อ่านง่าย การเลือกใช้สีในเว็บไซต์มีความสวยงาม เหมาะสม การออกแบบกราฟิกโดยรวมมีความน่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหาของเว็บไซต์ โครงสร้างของเว็บไซต์มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่น่าสนใจ สอดคล้องกับการนำไปใช้งาน ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา การจัดวางองค์ประกอบของเว็บไซต์ แต่ละหน้ามีความสวยงาม ได้สัดส่วนสม่ำเสมอ ใช้งานได้ง่าย ตำแหน่งของเส้นทาง (navigation) ภายในเว็บไซต์ สวยงามและเหมาะสมดี ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ ไม่ควรเปิดหน้าวินโดวใหม่จำนวนมาก เพราะจะทำให้ ผู้เข้าใช้เกิดความสับสน การค้นหาข้อมูลควรมีการค้นหาแบบเฉพาะเจาะจง เช่น เลือกเฉพาะข้อมูลประเภทใดประเภทหนึ่ง เพื่อลดขั้นตอนในการค้นหา มีการเชื่อมต่อโดยตรงกับเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกายภาพชุมชน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และเทศบาลนครเชียงใหม่ และควรมีช่องทางสอบถาม หรือติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติม โดยติดต่อเจ้าของข้อมูล ซึ่งได้แก่สถาปนิกชุมชน ประชาชนในชุมชน ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือเบอร์โทรศัพท์

จากการประเมินและข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงเว็บไซต์โดยการเพิ่มเมนูอีกสองเมนู คือ การติดต่อ และเมนูการค้นหา และจัดข้อมูลชุมชนกำแพงงามและข้อมูลหัวฝาย ให้อยู่ภายในเมนูข้อมูลชุมชนดังรูปที่ 6 โดยเพิ่มจำนวนเมนูเพื่อการติดต่อหน่วยงานและการค้นหา และใช้สีที่เข้มขึ้นเพื่อให้เว็บไซต์น่าสนใจมากขึ้น มีการจัดวางหน้าเว็บไซต์ ไม่ใช้เมนูด้านซ้ายมือเพื่อให้สามารถเพิ่มพื้นที่ในการแสดงข้อมูลดังรูปที่ 2

บทส่งท้าย

ผลการศึกษาเพื่อสร้างฐานข้อมูล ทำให้พบว่าข้อมูลที่สถาปนิกและประชาชนใช้ในการออกแบบปรับปรุงชุมชนมีการแบ่งประเภทข้อมูลออกเป็นสามกลุ่มได้แก่ ข้อมูลจากโปรแกรมเพื่อการออกแบบ ข้อมูลภาพ และข้อมูลประเภทเอกสารรายงาน สถาปนิกเป็นผู้สร้างข้อมูลและรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ส่วนประชาชนจะเป็นผู้รับรู้ข้อมูล ปัญหาที่พบเหมือนกันคือการสูญหาย และการค้นหาได้ยาก การไม่มีแนวทางการเก็บอย่างเป็นระเบียบ

ผลการศึกษาเพื่อสร้างเว็บไซต์ พบว่าสถาปนิกให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ สีของแสงแดด สีของดิน และสีของต้นไม้ เป็นแนวทางการใช้สีในเว็บไซต์ มีโลโก้แสดงการทำงานร่วมกันระหว่างสถาปนิกและประชาชน มีความต้องการเมนูจำนวนน้อย มีตัวหนังสือจำนวนน้อย การประเมินเว็บไซต์ต้นแบบอยู่ในระดับปานกลางและดี ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขได้แก่ ลดขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูลและลดการเปิดวินโดวใหม่เพื่อความสับสนของข้อมูล

การศึกษานี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภายในชุมชนได้ หากมีการรักษาและพัฒนาต่อ เพื่อให้ครอบคลุมฐานข้อมูลความต้องการทุกด้านของชุมชน ได้แก่ ข้อมูลด้านรายได้ ข้อมูลด้านแรงงาน ต่างตัว จะเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับชุมชนได้เป็นอย่างดีนอกจากเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภายในชุมชนแล้ว ยังประโยชน์ให้แก่หน่วยงานอื่นทั้งของรัฐและเอกชน ที่มีความต้องการข้อมูลของชุมชน

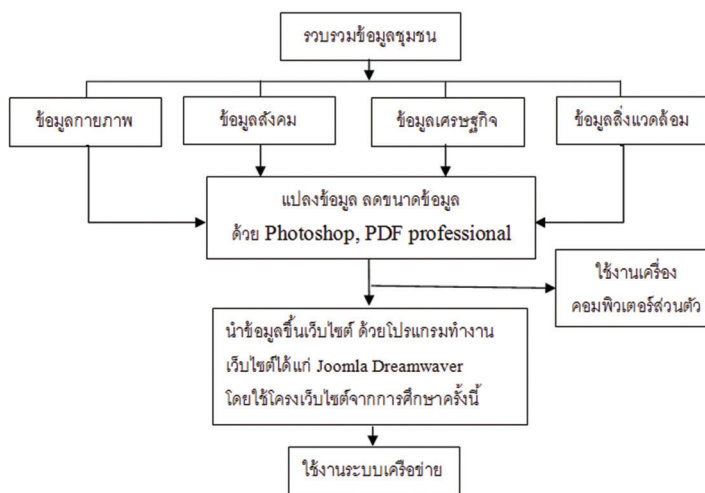
กำแพงงามและหัวฝาย สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้เพราะเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ฟรีเป็นข้อมูลที่มาจากชุมชนและสถาบันผู้ทำงานใกล้ชิดชุมชน จึงเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้มากที่สุดสามารถเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นๆ นำผลการศึกษาไปใช้ได้ หรือนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับพื้นที่แต่ละชุมชน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ากระบวนการสร้างฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการออกแบบปรับปรุงกายภาพชุมชนนี้ ชุมชนอื่นๆ สามารถดำเนินการสร้างฐานข้อมูลและสร้างสารสนเทศตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่สอง การแปลงข้อมูลได้แก่การแปลงให้เป็นดิจิทัลโดยให้อยู่ในลักษณะที่เผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้แก่ข้อมูลประเภทภาพ และข้อมูลที่เป็นรายงานนำเสนอในรูปแบบ PDF

ขั้นตอนที่สาม แยกการจัดเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยจัดเก็บเป็นแฟ้มข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ตามรายการฐานข้อมูล การดำเนินงานสามารถสิ้นสุดที่ขั้นตอนนี้ได้ถ้าหากไม่มีบุคลากรในการพัฒนาเว็บไซต์ ซึ่งหากมีบุคลากรที่สามารถสร้างเว็บไซต์ได้ สามารถดำเนินการต่อไปในขั้นตอนที่สี่

ขั้นตอนที่สี่ คือการสร้างเว็บไซต์ตามแบบโครงสร้างของการศึกษาคณะนี้ได้และทำการเชื่อมต่อฐานข้อมูลตามรายการข้อมูลที่มีการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่สาม

รูปที่ 7 ขั้นตอนการจัดการข้อมูล

การดำเนินการศึกษาเรื่องจัดการฐานข้อมูลและการสร้างสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงกายภาพชุมชนแออัด ทำให้การทำงานในครั้งต่อไปสะดวกขึ้นสามารถปรับปรุงให้ข้อมูลทันสมัยได้ง่าย ข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่เปิดให้ใช้ฟรี สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการวางแผนผังเมือง หรือการพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้

บรรณานุกรม

- กัลยา อุดมวิทิต. (2537). บริการเสริมจากโครงข่ายเคเบิลใยแก้ว. Information research ปีที่ 1, ฉบับที่ 6 (Jun.-Jul.), 1-12.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2542). **สรรค์สร้างหน้าเว็บและกราฟิกบนเว็บ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). **สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาครอบครัวไทย-โซ่ง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวนัญญ์ ล้วนแสง. (2546). **สนทนาสถาปนิก (ชุมชน), Sustainable Design**. 1 กรกฎาคม, 14-27.
- ธวัชชัย ศรีสุเทพ. (2544). **คัมภีร์ Web design**. กรุงเทพฯ: โปรวิชั่น.
- ปฐมมา หรุ่นรักวิทย์. (2546). **การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน**. เอกสารบรรยายรายงานวิชาการออกแบบขั้นสูง 2 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประคอง กรรณสูตร. (2538). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). (2553). **เอกสารสำรวจข้อมูลชุมชนแออัดจังหวัดเชียงใหม่**. สนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สายันท์ เลี้ยงบุญชัยเลิศ และกุศล เกียรติสมมาตร. (2539). **แรกเริ่มเรียนรู้ Internet**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อคิน รพีพัฒน์. (2542). **ชุมชนแออัด: องค์ความรู้กับความเป็นจริง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน.
- อังนุทิพย์ ศรีสุวรรณ. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนใน 2 พื้นที่ประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา ชุมชนกำแพงงาม จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนคริสตียันโคเบนเฮเกน**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ระหว่างวันที่ 6-8 พฤศจิกายน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2541). **วิวัฒนาการของชุมชนแออัดและองค์กรชุมชนแออัดในเมือง: กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่**. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัษฎางค์ โปราณานนท์. (2536, 8 มิถุนายน). **สลิ้ม**. ผู้จัดการรายวัน, น.13.
- Erwin, William. (1976). **Participation Management: Concept Theory and Implementation**. Georgia: Georgia State Univ Pr.
- Rob Peter and Coronel Carlos. (2002). **Database systems: design, implementation and Management**. Cambridge: Course technology.

การเปรียบเทียบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารต่างยุค ของอาคารชิโน-โปรตุกีส บน ถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต Comparison of Perception of Façades of Sino-Portuguese Buildings in Difference Ages on Thalang Road, Phuket Province

อาภาภรณ์ วงศ์ลักษณพันธ์¹
Arphaphon Wonglaksanaphan

บทคัดย่อ

อาคารชิโน-โปรตุกีส ประเภทตึกแถวที่ตั้งอยู่บนถนนถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นอาคารที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่ภายหลังอาคารเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปด้านหน้าอาคารไปจากเดิม ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการประเมินการรับรู้ของคนในท้องที่ เพื่อหาระดับที่ยังคงรับรู้รูปได้ว่าเป็นด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีส โดยใช้การเปรียบเทียบอาคารทั้ง 3 ยุค คือ อาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน ศิลปะนีโอคลาสสิก และศิลปะอาร์ต-เดโค การทดสอบใช้การลดองค์ประกอบลงทีละชั้น ซึ่งปรับการทดสอบจากแนวคิดของ Trace Measurement โดยแบ่งการรับรู้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับพื้นผิว (texture) ระดับองค์ประกอบ (ornament) และระดับรูปทรง (form) ผลที่ได้พบว่า หากลดทอนเพียงลดรายละเอียดลง จะทำให้รับรู้ได้ดีที่สุดในอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนและศิลปะนีโอคลาสสิก ส่วนอาคาร ชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอาร์ตเดโค มีการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารได้มากที่สุด เมื่อลดทอนองค์ประกอบเพียง หลังคา กั้นสาด ลดรายละเอียด

1 สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Master of Architecture, Faculty of Architecture, Chiang Mai University :

ปูนปั้น และเสาประดับ นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการใช้องค์ประกอบอาคารที่สอดคล้องกับระดับการรับรู้รูป
ด้านหน้าอาคาร ชิโน-โปรตุกีสทั้ง 3 ยุค

คำสำคัญ: การรับรู้ รูปด้านหน้าอาคาร องค์ประกอบอาคาร อาคารชิโน-โปรตุกีส

Abstract

This research aimed to study the façades of buildings in Sino-Portuguese styles on Thalang Road, Phuket Province. Sino-Portuguese buildings have identities and historical values that could be proposed into 3 periods, and each period had specific identities. However, some buildings component had changed overtime; others had totally changed their facades.

This research used the preference evaluation by local people's perception. The test was categorized into 3 levels of perception : texture, ornament, and form. The test used step-by-step deduction of components from a picture, composed of whole components, to ones that composed of forms. This technique was adapted from the concept of Trace Measurement.

The results showed that texture was the most evaluated. In conclusion, Sino-Portuguese influencing Chinese style and neoclassic style had better perception when deduction of components only stucco motifs. And Sino-Portuguese influencing art deco style had better perception when deduction of components: parapet, stucco motifs and column for decorate. This leads to recommendations and guidelines of what components should be contained and how to use it.

Keywords: Perception, Façade, Building Ornament, Sino-Portuguese Buildings

ที่มาและความสำคัญ

อาคารซิโน-โปรตุกีส ประเภตึกแถวที่อยู่ในย่านอนุรักษ์ของเทศบาลนครเมืองภูเก็ต มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และยังเป็นเสมือนหน้าต่างของเมืองซึ่งสามารถทำให้มองเห็นภาพรวมของพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเมืองได้ง่าย สามารถแบ่งรูปแบบอาคารตามช่วงเวลาได้เป็น 3 ยุค คือ ช่วงยุคแรก พ.ศ. 2441-2443 เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน ยุคที่สอง พ.ศ. 2444-2475 เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะนีโอคลาสสิก และยุคที่สาม พ.ศ. 2476-2499 เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอาร์ตเดโค อาคารบางหลังในปัจจุบันยังคงปรากฏรูปแบบและองค์ประกอบเดิมบางประการไว้ ขณะเดียวกัน อาคารบางหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงร่วมกับยุคอื่นๆ แต่ลักษณะทางกายภาพของรูปร่างหน้าอาคารที่ปรากฏยังคงแสดงถึงความกลมกลืนของอาคารและเอกลักษณ์ของย่านได้อย่างงดงาม แต่หลัง พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา การรับรู้ในบริบทของย่านที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาคารซิโน-โปรตุกีสได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากอิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาท ทำให้การปรากฏของรูปร่างหน้าอาคารนั้นแตกต่างไปจากรูปแบบและลักษณะเดิมโดยสิ้นเชิง

การรับรู้ของคนในท้องที่มีต่อรูปร่างหน้าอาคารมีส่วนสำคัญในการประเมินและคัดกรองระดับที่สามารถลดทอนองค์ประกอบในระดับต่ำสุดและยังคงทำให้คนในท้องที่รับรู้ว่าเป็นอาคารซิโน-โปรตุกีสที่ตั้งอยู่บนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ในการศึกษาได้แบ่งระดับการรับรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับพื้นผิว (texture) ระดับองค์ประกอบ (ornament) และระดับรูปทรง (form) เป็นการมองรูปร่างหน้าอาคารในลักษณะองค์รวม นำไปสู่การหาระดับของส่วนย่อยอาคารที่คนรับรู้ได้ในแต่ละระดับการรับรู้โดยใช้แบบจำลองอาคารตามยุคที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน นีโอคลาสสิก และอาร์ตเดโค ซึ่งมีระดับการลดทอนองค์ประกอบลงทีละขั้น โดยใช้วิธีการวัดร่องรอย (trace measure) จากภาพอาคารที่มีองค์ประกอบสมบูรณ์ไปสู่ภาพที่เหลือเพียงรูปทรงอาคาร เพื่อใช้ในการทดสอบการรับรู้จากคนในท้องที่

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ผู้ทำแบบสอบถามรับรู้รูปร่างหน้าอาคารที่ค่อนข้างสมบูรณ์และเลือกประเมินที่ระดับต้น ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) และระดับองค์ประกอบอาคาร (ornament) ในช่วงแรก ผลที่ได้จากการรับรู้รูปร่างหน้าอาคารซิโน-โปรตุกีสของคนในท้องที่ นำไปสู่การหาลักษณะองค์ประกอบและเกิดเป็นข้อเสนอแนะในการใช้องค์ประกอบอาคารที่ควรปรากฏบนรูปร่างหน้าอาคารซิโน-โปรตุกีสที่ตั้งอยู่บนถนนกลางให้กลมกลืนกับอาคารเก่าที่มีคุณค่า

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาจากทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

1. กลุ่มอิทธิพล สัตส่วน และลักษณะองค์ประกอบอาคารซิโน-โปรตุกีส เพื่อให้เข้าใจที่มาและรูปแบบของอาคาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏในอาคารทั้ง 3 ยุค คือ อาคารที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน นีโอคลาสสิก และอาร์ตเดโค การศึกษาลักษณะสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมนั้น มีส่วนสำคัญในการหาจุดร่วมและลักษณะเด่น ทั้งในแง่ของที่มาของตัวอาคาร เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมแบบซิโน-โปรตุกีส องค์ประกอบที่ใช้ทั้งส่วนโครงสร้างและส่วนตกแต่ง มีทั้งที่ปรากฏร่วมกันในอาคารทุกยุคสมัย และที่ปรากฏเฉพาะในบาง

ยุค เพื่อนำไปสู่กระบวนการรับรู้ในอาคาร ชิโน-โปรตุกีส และเป็นที่ยอมรับเมื่อนำไปใช้ปรับปรุงตัวอาคารในย่านที่มีหน้าตาเปลี่ยนแปลงไปจากแบบดั้งเดิม โดยส่งผลให้ตัวอาคารมีความกลมกลืนกันทั้งอาคารใหม่และอาคารเก่า

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ เกิดจากแนวทางการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มเกสตัลต์ (gestalt) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการรับรู้ ว่า มนุษย์สามารถรับรู้สภาพแวดล้อมในภาพรวมมากกว่ารับรู้รายละเอียดที่เป็นส่วนปลีกย่อย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้และพฤติกรรมภายในของคน (วิลลิสท์ ทรายางกูร, 2541) โดยง่ายที่สุด คือ การมอง โดยมีหลักการที่ว่าด้วยเรื่อง การจัดระเบียบของการรับรู้ (perception organization) ซึ่งทำให้คนสามารถรับรู้ได้ง่ายและเข้าใจตรงกัน และต่อเนื่องไปสู่การรู้ (cognition) ซึ่งต้องมีปัจจัยเสริมมาจากข้อมูลและความเข้าใจในอดีตของแต่ละบุคคล (วิลลิสท์ ทรายางกูร, 2554)

จากทฤษฎีการรับรู้ดังกล่าว จึงแบ่งรูปด้านหน้าอาคารออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับพื้นผิว (texture) ระดับองค์ประกอบ (ornament) และระดับรูปทรง (form) เพื่อใช้ในการศึกษาการรับรู้ส่วนย่อยของมนุษย์ที่มีผลต่อองค์รวม โดยการแยกแยะและอธิบายความละเอียดขององค์ประกอบที่ซับซ้อนบนอาคารให้สอดคล้องกับการรับรู้ทางสายตาของมนุษย์ ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงพัฒนาการ องค์ประกอบ และระดับที่ส่งผลต่อการรับรู้ได้ (Malhis, S., 2003; Stamps, A. E., 1999)

การรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) มีความละเอียดขององค์ประกอบมากที่สุด วัตถุที่อยู่ในกลุ่มนี้เป็นรายละเอียดส่วนย่อยที่ใช้ประดับประดา ก่อให้เกิดความงามและความหมายเชิงสัญลักษณ์ จำพวก ลวดลาย ตกแต่ง พื้นผิวของวัสดุ ส่วนองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการใช้งานอาคาร ประเภท ประตู หน้าต่าง ช่องลม หรือช่องแสง จัดอยู่ในการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) และในกลุ่มการรับรู้ระดับรูปทรง (form) เป็นองค์ประกอบส่วนโครงสร้าง ประกอบด้วย เสา คาน และหลังคา แต่ยังคงแสดงตำแหน่งของช่องเปิดและส่วนที่บิไว้ เนื่องจากสัดส่วนที่เกิดขึ้นสามารถบ่งบอกถึงรูปแบบอาคารได้เช่นกัน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกระบวนการศึกษา ในประเด็นวิธีการจัดการ กระบวนการและแนวคิดที่ใช้อันประกอบไปด้วย

3.1 ลักษณะหน้าตาอาคารชิโน-โปรตุกีสและอาคารประเภทตึกแถวที่ส่งผลในระดับเมือง เนื่องจากรูปลักษณ์ของอาคารตึกแถว เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงลักษณะความเป็นเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถบ่งบอกถึงวัฒนธรรม อธิปไตยที่ได้รับมา รวมทั้งรสนิยมของผู้อยู่อาศัย จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบตึกแถวประเภทอาคารชิโน-โปรตุกีส ที่ปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นไปในลักษณะการอนุรักษ์ และพัฒนาปรับปรุงอาคาร (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังภาควิชาการวางแผนภาคและผังเมือง, 2540; อันส์ เดทเลฟ คัมมัยเยอร์ และพรใจ ศิริรัตน์, 2527)

3.2 การปรากฏของรูปแบบกลุ่มอาคารชิโน-โปรตุกีสมีอิทธิพล รวมถึงปัจจัยต่างๆ มาจากการติดต่อค้าขายกันในละแวกประเทศใกล้เคียงและเกิดการแลกเปลี่ยนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และประเด็นในเรื่องการเข้ามาของชาวตะวันตก ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการส่งผ่านวัฒนธรรมรวมทั้งรูปแบบอิทธิพลที่ปรากฏบน

สถาปัตยกรรม (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2544; กัธธ กุลชล, 2550)

3.3 กระบวนการศึกษาการออกแบบสภาพแวดล้อมได้มาจากทฤษฎีการรับรู้และกรณีศึกษา ภายใต้แนวคิดเรื่องการแยกแยะและการจัดระเบียบของชุดข้อมูล นำมาใช้แบ่งการรับรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับพื้นผิว (texture) ระดับองค์ประกอบ (ornament) และระดับรูปทรง (form) (Stamps, A. E., 1999; Malhis, S., 2003) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจได้ง่ายจึงใช้แบบจำลองที่ผ่านกระบวนการวัดร่องรอย (trace measure) (Sommer, R. & Sommer, B., 2002) และแทนค่าสัญลักษณ์ในเชิงสถาปัตยกรรม ด้วยวิธีแยกแยะองค์ประกอบและการจัดกลุ่ม มาใช้ในการศึกษาและสอบถามการรับรู้จากคนในท้องที่

จากกรณีศึกษาที่เมืองสิงคโปร์ เมืองเกียวโต เมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก และเมืองแลนแคสเตอร์ พบว่า บทสรุปของงานวิจัยเหล่านั้นให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์รวมทั้งกลุ่มอาคารรูปแบบประเพณี โดยมีการเข้ามาจัดการกับอาคารเก่าในลักษณะของการอนุรักษ์และฟื้นฟูในลักษณะพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองการใช้งานในปัจจุบันได้ ส่วนในอาคารใหม่นั้นถูกควบคุมโดยข้อกำหนดและข้อบังคับต่างๆ ทั้งความสูง ระยะร่น รวมทั้งรูปแบบที่ปรากฏต้องมีลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบเดิมผสมอยู่ด้วย เพื่อให้มีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มอาคารเดิมที่ตั้งอยู่โดยรอบ และนำไปสู่การยอมรับจากคนในท้องที่ อีกทั้งยังมีการให้ความสำคัญกับมุมมองที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะมุมมองที่เกิดจากถนน ดังนั้นรูปด้านหน้าอาคารจึงมีส่วนสำคัญในการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งอาจมีระดับที่แตกต่างกัน แต่สามารถวัดและยืนยันระดับการรับรู้ได้ด้วยกระบวนการแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ขั้นที่ 1: สํารวจข้อมูลทางกายภาพ

การสำรวจลักษณะทางกายภาพของอาคารบนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต โดยใช้ภาพถ่ายทำให้มีความเข้าใจในเรื่องลักษณะสภาพแวดล้อมของที่ตั้ง ตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร รวมทั้งลักษณะลวดลาย องค์ประกอบ และรูปทรงของอาคารที่ปรากฏในรูปด้านหน้าอาคาร ความสัมพันธ์ของรูปด้านหน้าอาคารต่อการใช้งาน นำไปสู่การทำแผนที่แสดงที่ตั้งอาคาร รูปด้านหน้าอาคาร และยุคของอาคารที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ขั้นที่ 2: วิธีการแจกแจงองค์ประกอบ

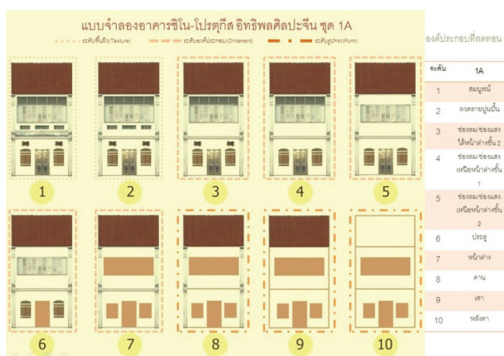
ภาพถ่ายองค์ประกอบที่ปรากฏบนอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ตั้งอยู่บนถนนกลางทั้ง 3 ยุค คือ อาคารชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน นิโอคลาสสิก และอาร์ต-เดโค นำไปสู่การตีความและหาลักษณะประกอบที่มีการใช้ในลักษณะซ้ำกัน เพื่อจัดกลุ่มองค์ประกอบให้ถูกต้องตามยุคของอาคารและแบ่งองค์ประกอบอาคารให้สัมพันธ์กับระดับการรับรู้ โดยใช้ระบบสัญลักษณ์มาช่วยในการจัดการข้อมูล เพื่อนำไปใช้ทำสมุดภาพในการสอบถามคนในท้องที่

ขั้นที่ 3: การออกแบบวิธีการศึกษา

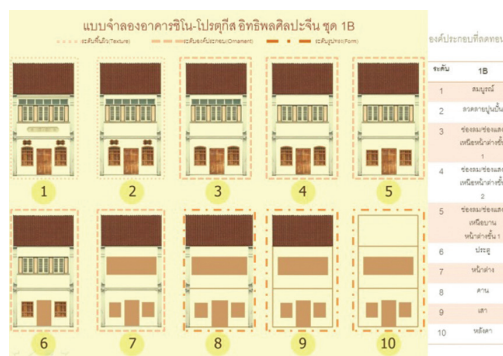
กระบวนการนี้ได้นำหลักการเรื่องวิธีวัดร่องรอย (trace measure) มาใช้ในการลดทอนองค์ประกอบอาคารลงจากอาคารที่มีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบมากที่สุด ซึ่งอยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) ไปสู่องค์ประกอบที่น้อยลง ในระดับการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) และในระดับการรับรู้ระดับรูปทรง (form) ตามลำดับ มาแบ่งรายละเอียดขององค์ประกอบอาคารที่ปรากฏในแต่ละระดับการรับรู้ นำไปสู่การจัดเตรียมเครื่องมือประกอบการทำแบบสอบถาม ประกอบด้วย ชุดสมุดภาพและแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการสอบถามคนในท้องที่ เกี่ยวกับระดับการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีส และองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความกลมกลืนในแต่ละยุคสมัยของอาคาร

ก. ชุดสมุดภาพ

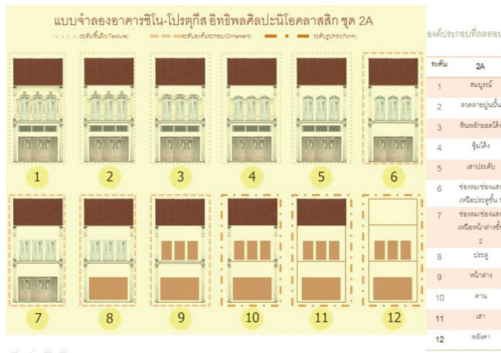
เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นภาพได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำชุดรูปภาพอาคารชิโน-โปรตุกีสเป็นภาพสี ขนาดกว้าง 9.5 เซนติเมตร ยาว 13.5 เซนติเมตร โดยแต่ละชุดจะเริ่มจากรูปด้านหน้าอาคารที่มีความสมบูรณ์ แล้วจึงลดทอนองค์ประกอบอาคารตามลำดับความสำคัญจากน้อยไปมาก และตามระดับการรับรู้ คือ ระดับพื้นผิว (texture) ระดับองค์ประกอบ (ornament) และระดับรูปทรง (form) โดยองค์ประกอบที่ลดทอนลงเกิดจากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นองค์ประกอบบนรูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสในแต่ละยุคชุดสมุดภาพแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ รหัส 1 เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน มีทั้งสิ้น 2 ชุด คือ ชุด 1A (ภาพ 1) และชุด 1B (ภาพ 2) แบ่งเป็น 10 ระดับ ส่วนรหัส 2 เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลศิลปะนีโอคลาสสิก มีทั้งสิ้น 2 ชุด คือ ชุด 2A (ภาพ 3) และชุด 2B (ภาพ 4) แบ่งเป็น 12 ระดับ และรหัส 3 เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลศิลปะนีโอคลาสสิก มีทั้งสิ้น 3 ชุด คือ ชุด 3A (ภาพ 5), 3B (ภาพ 6) และชุด 3C (ภาพ 7) ภาพในแต่ละชุดมีจำนวนไม่เท่ากันด้วย เนื่องจากอาคารในแต่ละยุคใช้องค์ประกอบที่แตกต่างกัน บางองค์ประกอบไม่ปรากฏในอาคารยุคอื่น และในอาคารยุคเดียวกันก็มีรูปแบบอาคารที่แตกต่างกันตามจำนวนชุดสมุดภาพที่ผู้วิจัยได้ทำขึ้น โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องเปิดสมุดภาพรวมทั้งสิ้น 7 ชุด เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครบถ้วน

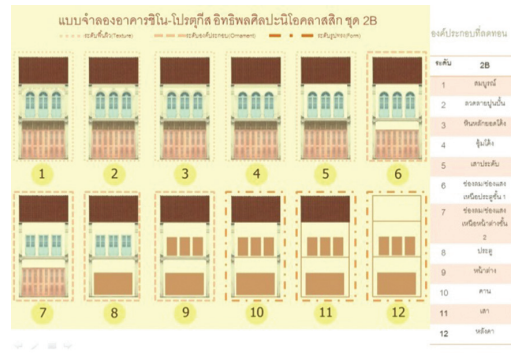
ภาพ 1 ชุดภาพ 1A

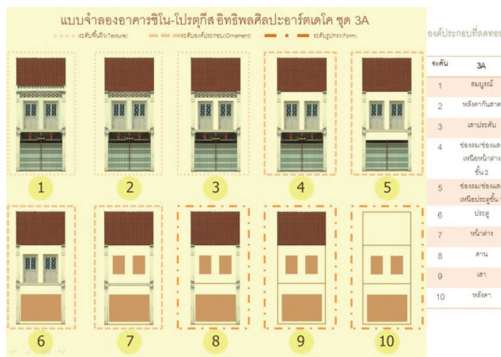
ภาพ 2 ชุดภาพ 1B

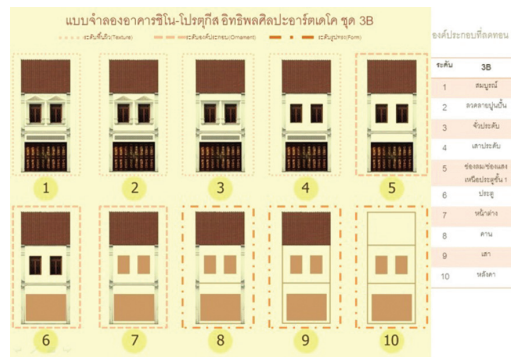
ภาพ 3 ชุดภาพ 2A

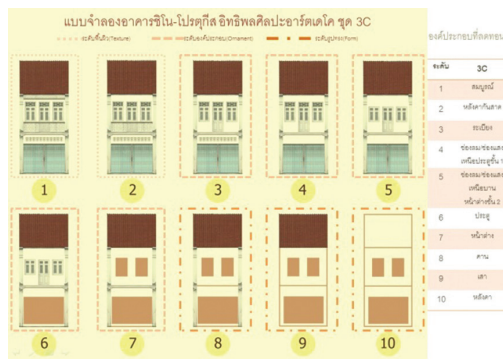
ภาพ 4 ชุดภาพ 2B

ภาพ 5 ชุดภาพ 3A

ภาพ 6 ชุดภาพ 3B

ภาพ 7 ชุดภาพ 3C

ข. การจัดทำแบบสอบถาม

ในชุดแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นคำถามทั่วไป คือ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม และตัวแปรที่อาจส่งผลต่อการรับรู้ด้านหน้าอาคาร คือ อายุ ถิ่นกำเนิด และระดับการศึกษา ส่วนหลังของแบบสอบถามเป็นช่องตารางสำหรับใส่เครื่องหมาย (/) เพื่อใช้บันทึกระดับประเมินการรับรู้ด้านหน้าอาคารของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการทำแบบสอบถามผู้วิจัยเป็นผู้อธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการทำแบบสอบถาม และ

บันทึกผลที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รหัสที่ใช้บันทึกผลการประเมินอยู่หลังทุกภาพในชุดสมุดภาพ เพื่อป้องกันอคติในการเลือกระดับประเมิน ลำดับรหัสที่ใช้เรียงตามชุดรูปภาพ และระดับประเมิน

ขั้นที่ 4: การเก็บข้อมูล

ในการสำรวจได้มีการใช้แบบสอบถาม โดยได้กำหนดให้มีการกระจายตัวในการเก็บแบบสอบถาม ไปยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งมีคนในท้องถิ่นอาศัย และมีความคุ้นเคยกับกับสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส ภายในตัวเมืองภูเก็ต

วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำแบบสำรวจนี้ต้องอยู่ในเกณฑ์ 2 ประเด็น คือ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นคนในท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง คนที่เกิดและเติบโตมาในจังหวัดภูเก็ต และคนที่เกิดที่ภูมิภาคอื่น แต่ได้ย้ายมาอยู่ในจังหวัดภูเก็ตมากกว่า 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ผลที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ในประเด็นเรื่องการสอบถามจากคนในท้องถิ่น และมีแนวโน้มที่จะอยู่อาศัยต่อไป และต้องมีอายุมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป เนื่องจากมีข้อมูลพื้นฐานและความเข้าใจในอดีตเกี่ยวกับอาคารชิโน-โปรตุกีส เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำแบบสอบถามได้ง่าย โดยผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 400 ชุด ซึ่งได้มาจากการคำนวณจากจำนวนประชากรที่อาศัยในจังหวัดภูเก็ต

ขั้นตอนในการทำแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ควบคุมทุกขั้นตอนในกระบวนการสอบถาม ตั้งแต่อธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัย วิธีการใช้สมุดภาพและตอบแบบสอบถาม และการบันทึกผล ผู้ตอบแบบสอบถามเพียงแต่ดูชุดรูปภาพทั้ง 7 ชุด โดยเริ่มดูจากรูปภาพในระดับที่ 1 ซึ่งมีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบอาคารมากที่สุด และดูรูปต่อไปจนกระทั่งผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีส จึงให้หยุดที่รูปนั้นทันที ในที่นี้เรียกว่า ระดับที่เลือกประเมิน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ออกมามีความชัดเจนและมีรูปแบบเดียวกัน

ผลที่ได้จากการประเมิน คือ ระดับที่คนในท้องถิ่นไม่สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นรูปด้านหน้าของอาคารชิโน-โปรตุกีส เนื่องจากองค์ประกอบบนรูปด้านหน้าอาคารถูกลดทอนลง ในการวิเคราะห์จึงต้องนำผลที่ได้มาตีความ เพื่อหาระดับการลดทอนองค์ประกอบที่ยังคงทำให้คนในท้องถิ่นรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ตั้งอยู่บนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต โดยแบ่งผลที่ได้ออกเป็น 3 ระดับ คือ รับรู้ได้มากที่สุด ยังคงรับรู้ได้ และรับรู้ได้น้อยหรือไม่สามารถรับรู้เลย เพื่อให้องค์ประกอบที่ใช้สัมพันธ์กับระดับในการรับรู้ของคนในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับยุคอาคารทั้ง 3 ยุค เครื่องมือที่นำมาใช้ในการบันทึกและแยกข้อมูล คือ โปรแกรม SPSS และ Microsoft Office Excel

ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา

การเปรียบเทียบระดับการรับรู้อาคารในแต่ละยุค ประกอบด้วย อาคารชิโน-โปรตุกีส ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน ศิลปะนีโอคลาสสิก และศิลปะอาร์ตเดโค ซึ่งนำไปสู่การหาข้อสรุปในเรื่ององค์ประกอบอาคารที่ทำให้เป็นที่รับรู้ของคนในท้องถิ่น องค์ประกอบที่ใช้ร่วมกันทั้ง 3 ยุค โดยมากมีความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบที่ใช้ เป็นส่วนของลักษณะโครงสร้างและการใช้งานอาคารที่อยู่ในยุคเดียวกัน มีความแตกต่างกันเล็กน้อยในประเด็นรูปร่างขององค์ประกอบและวัสดุที่ใช้ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดถูกจัดอยู่ในกลุ่มการรับรู้ระดับ

พื้นผิว (texture) การรับรู้ระดับองค์ประกอบอาคาร (ornament) และการรับรู้ระดับรูปทรงอาคาร (form) สิ่งเหล่านี้มีส่วนอย่างมากในการรับรู้และแยกแยะรูปด้านหน้าอาคารซิโน-โปรตุกีส

การเปรียบเทียบระดับการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารที่อยู่ในช่วงยุคเดียวกัน นำไปสู่การหาระดับและองค์ประกอบที่ควรปรากฏอยู่บนรูปด้านหน้าอาคาร เพื่อใช้พัฒนาเป็นแนวทางเสนอแนะการใช้องค์ประกอบอาคารให้เกิดความกลมกลืนกับอาคารตึกแถวที่มีอยู่เดิม

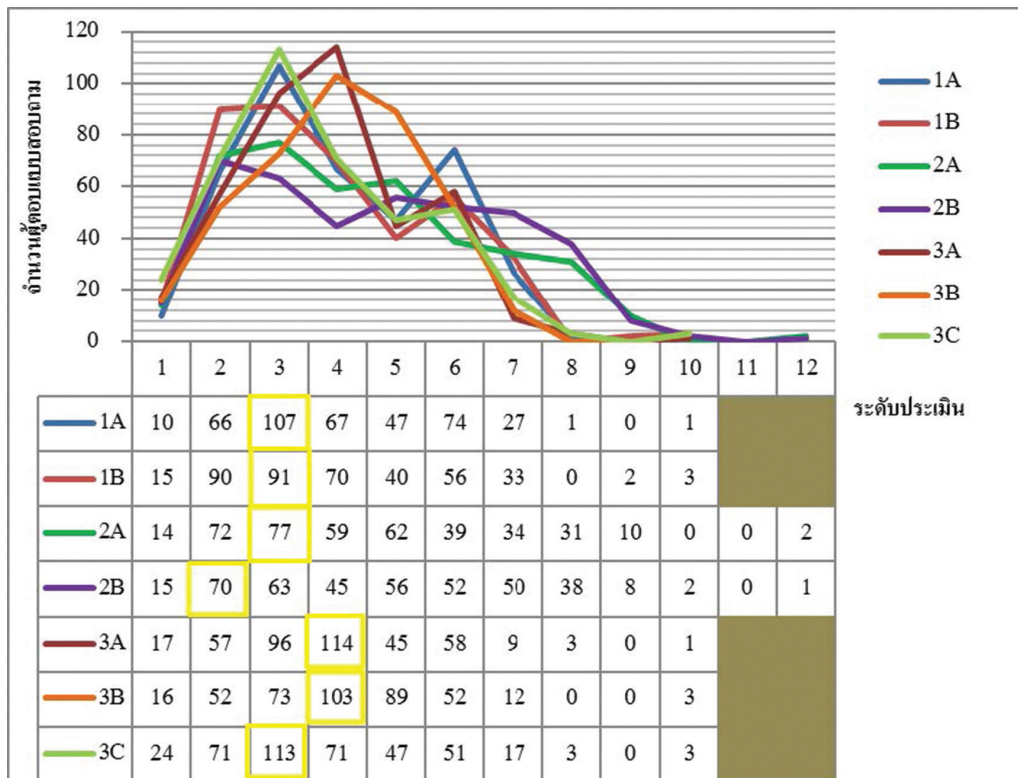
เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดจากการทำแบบสอบถามประเมินรูปด้านหน้าอาคารทั้งหมดมารวมกัน เกิดเป็นกราฟตามภาพ 8 สังเกตได้ว่า เส้นกราฟที่ปรากฏเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน คือ มียอดความถี่สูงขึ้น 2 ช่วง ยกเว้นชุด 3B มียอดความถี่สูงขึ้นเพียงช่วงเดียว

กรณีที่มีการประเมินเกิดความถี่ขึ้น 2 ช่วง เนื่องจากการลดทอนองค์ประกอบในชุดรูปภาพสร้างการรับรู้ที่แตกต่างจากประสบการณ์ที่บุคคลได้เคยรับรู้มา จึงเลือกประเมินในชุดรูปภาพที่ก่อให้เกิดความไม่คุ้นเคย สังเกตได้ว่าในช่วงความถี่แรก องค์ประกอบที่ถูกลดทอนนั้นมีความสำคัญในแง่องค์ประกอบที่ควรปรากฏในรูปด้าน ได้แก่ ช่องลมหรือช่องแสงใต้หน้าต่างชั้น 2 และระเบียง รวมทั้งมีความสำคัญในแง่การแสดงเอกลักษณ์ของอาคารซิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลของศิลปะที่แตกต่างกัน ได้แก่ หินหลักยอดโค้ง ลวดลายปูนปั้น เสาประดับ ส่วนในช่วงความถี่หลัง รูปที่นำมาใช้มีความแตกต่างจากรูปก่อนหน้าอย่างชัดเจน จนทำให้บุคคลรับรู้ได้ถึงองค์ประกอบที่ถูกลดทอนลงและเลือกประเมินในช่วงความถี่หลัง ประกอบกับองค์ประกอบที่ถูกลดทอนล้วนมีความสำคัญในแง่การใช้งานที่ควรปรากฏในรูปด้านหน้าอาคาร ได้แก่ ประตู และช่องลมหรือช่องแสงเหนือประตูชั้น 1 ส่งผลให้รูปภาพนั้นไม่สามารถสื่อถึงการใช้งานอาคารได้

ในกรณีที่เกิดความถี่ขึ้นเพียงช่วงเดียว เนื่องจากการลดทอนองค์ประกอบในชุดรูปภาพสร้างการรับรู้ที่แตกต่างจากประสบการณ์ที่บุคคลได้เคยรับรู้มาอย่างชัดเจน จึงหยุดอยู่ที่ระดับการประเมินในตำแหน่งนั้น จากผลการสอบถาม พบว่ามีเพียงระดับ 4 ของชุด 3B เท่านั้นที่เกิดลักษณะดังกล่าว องค์ประกอบที่ลดทอนคือ ช่องลมหรือช่องแสงเหนือประตูชั้น 1 ประกอบกับในระดับ 4 ของชุด 3B มีการลดทอนองค์ประกอบที่แสดงให้เห็นความแตกต่างกับระดับก่อนหน้าอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงทำให้คนในท้องที่เกิดความรู้สึกไม่คุ้นเคยกับรูปด้านหน้าอาคารที่มีการลดทอนองค์ประกอบเหล่านี้ ส่งผลให้เลือกประเมินที่ระดับดังกล่าว

ระดับที่คนในท้องที่เลือกประเมินนั้น จัดอยู่ในกลุ่มการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) ร้อยละ 28.57 (ที่ระดับประเมิน 2 และระดับ 3) และระดับองค์ประกอบ (ornament) ร้อยละ 71.43 (ที่ระดับประเมิน 3 และระดับ 4) โดยระดับประเมินเป็นระดับที่คนในท้องที่ไม่สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารซิโน-โปรตุกีสที่ตั้งอยู่บนถนนกลาง

เมื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ พบว่าคนในท้องที่จะยังคงรับรู้รูปด้านหน้าอาคาร เมื่ออยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) อยู่ในช่วงระดับประเมิน 1 ถึงระดับประเมินที่ 3 คือ ระดับก่อนช่วงความถี่แรก 1 ชั้น ถึงกระนั้นหลังระดับประเมินที่ 3 คนในท้องที่ยังคงรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารซิโน-โปรตุกีสแต่ลดลงตามลำดับไปจนกระทั่งไม่สามารถรับรู้ได้เลย คล้อยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้รูปด้านหน้าอาคารที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และเลือกประเมินที่ระดับต้น ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) และระดับองค์ประกอบอาคาร (ornament) ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นอาคารซิโน-โปรตุกีสได้ชัดเจน จึงทำให้ได้คนรับรู้ได้ง่ายกว่าอาคารที่มีการลดทอนองค์ประกอบจนไม่เหลือเค้าโครงเดิม

ภาพ 8 แสดงผลของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละระดับการลดทอนของชุดสมุดภาพ

ข้อเสนอแนะ

คนในท้องที่ต่างรับรู้รูปด้านหน้าอาคารทั้ง 3 ยุคมากที่สุดในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) การรับรู้รูปด้านหน้าลดลงในการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) และการรับรู้ระดับรูปทรง (form) ตามลำดับ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในการใช้อาคารที่สัมพันธ์กับระดับการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสในแต่ละยุคดังนี้

เมื่อรูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน มีการลดทอนองค์ประกอบในส่วนพื้นฐานการรับรู้ระดับรูปทรง (form) ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนโครงสร้างและส่วนการใช้งาน ประกอบด้วย ประตู หน้าต่าง คาน เสา และหลังคา จะทำให้รับรู้ถึงอาคารชิโน-โปรตุกีสได้น้อยหรือไม่สามารถรับรู้ได้เลย หากองค์ประกอบที่ลดทอนอยู่ในการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) ในช่วงต้นของระดับประเมิน ได้แก่ ช่องลม หรือช่องแสงได้หน้าต่างชั้น 2 ช่องลมหรือช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2 และชั้น 1 รวมถึงช่องลมหรือช่องแสงเหนือบานหน้าต่างชั้น 1 จะทำให้คนในท้องที่ยังคงรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีส และเมื่อลดทอนองค์ประกอบที่อยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) เพียงแค่ ลวดลายปูนปั้นทั้งแบบนูนต่ำและแบบลอยตัว จะยิ่งส่งเสริมให้คนรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีส อย่างชัดเจน ตามตาราง 1

ตาราง 1 ระดับการรับรู้องค์ประกอบอาคารที่ได้รับอิทธิพล
ศิลปะจีน

ระดับการรับรู้	ระดับประเมิน	องค์ประกอบอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีน	
		1A	1B
พื้นผิว (Texture)	1	สมบูรณ์	สมบูรณ์
	2	ลวดลายปูนปั้น	ลวดลายปูนปั้น
องค์ประกอบ (Ornament)	3	ช่องลม/ช่องแสงใต้ หน้าต่างชั้น 2	ช่องลม/ช่องแสงเหนือ หน้าต่างชั้น 1
	4	ช่องลม/ช่องแสงเหนือ หน้าต่างชั้น 1	ช่องลม/ช่องแสงเหนือ หน้าต่างชั้น 2
	5	ช่องลม/ช่องแสงเหนือ หน้าต่างชั้น 2	ช่องลม/ช่องแสงเหนือบาน หน้าต่างชั้น 1
	6	ประตู	ประตู
	7	หน้าต่าง	หน้าต่าง
	8	คาน	คาน
รูปทรง (Form)	9	เสา	เสา
	10	หลังคา	หลังคา

■ รับรู้ได้มากที่สุด
■ ยังคงรับรู้ได้
■ รับรู้ได้น้อยหรือไม่รับรู้เลย

ตาราง 2 ระดับการรับรู้องค์ประกอบอาคารที่ได้รับอิทธิพล
ศิลปะนีโอคลาสสิก

ระดับการรับรู้	ระดับประเมิน	องค์ประกอบอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะนีโอคลาสสิก	
		2A	2B
พื้นผิว (Texture)	1	สมบูรณ์	สมบูรณ์
	2	ลวดลายปูนปั้น	ลวดลายปูนปั้น
	3	หินหลักยอดโค้ง	หินหลักยอดโค้ง
	4	ซุ้มโค้ง	ซุ้มโค้ง
	5	เสาประดับ	เสาประดับ
องค์ประกอบ (Ornament)	6	ช่องลม/ช่องแสงเหนือประตูชั้น 1	ช่องลม/ช่องแสงเหนือประตูชั้น 1
	7	ช่องลม/ช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2	ช่องลม/ช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2
	8	ประตู	ประตู
	9	หน้าต่าง	หน้าต่าง
รูปทรง (Form)	10	คาน	คาน
	11	เสา	เสา
	12	หลังคา	หลังคา

■ รับรู้ได้มากที่สุด
■ ยังคงรับรู้ได้
■ รับรู้ได้น้อยหรือไม่รับรู้เลย

เมื่อลดทอนองค์ประกอบบนรูปด้านหน้าอาคารซิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะนีโอคลาสสิก ในชั้นพื้นฐานซึ่งอยู่ในการรับรู้ระดับรูปทรง (form) การรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) และการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) ช่วงปลายของระดับประเมิน ประกอบด้วย เสาประดับ ช่องลมหรือช่องแสงเหนือประตูชั้น 1 ช่องลมหรือช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2 ประตู หน้าต่าง คาน เสา และหลังคา ช่วยให้ผู้รับรู้ได้ว่าเป็นรูปด้านหน้าของอาคาร หากมีการลดทอนองค์ประกอบ อันได้แก่ หินหลักยอดโค้ง และซุ้มโค้ง ซึ่งอยู่ในช่วงการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) จะทำให้คนยังคงรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารซิโน-โปรตุกีส และหากรูปด้านหน้า

อาคารสมบูรณ์ โดยเพิ่มองค์ประกอบ ลวดลายปูนปั้น จะทำให้คนในท้องที่รับรู้ได้ชัดเจนที่สุดว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะนีโอคลาสสิก ตามตารางที่ 2

ตาราง 3 ระดับการรับรู้องค์ประกอบอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอาร์ตเดโค

ระดับการรับรู้	ระดับประเมิน	องค์ประกอบ	ระดับการรับรู้	ระดับประเมิน	องค์ประกอบ	ระดับการรับรู้	ระดับประเมิน	องค์ประกอบ
		3A			3B			3C
พื้นผิว (Texture)	1	สมบูรณ์	พื้นผิว (Texture)	1	สมบูรณ์	พื้นผิว (Texture)	1	สมบูรณ์
	2	หลังคาแกนสาด		2	ลวดลายปูนปั้น		2	หลังคาแกนสาด
	3	เสาประดับ		3	จั่วประดับ	องค์ประกอบ (Ornament)	3	ระเบียง
องค์ประกอบ (Ornament)	4	ช่องลม/ช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2	องค์ประกอบ (Ornament)	4	เสาประดับ		4	ช่องลม/ช่องแสงเหนือประตูชั้น 1
	5	ช่องลม/ช่องแสงเหนือประตูชั้น 1		5	ช่องลม/ช่องแสงเหนือประตูชั้น 1		5	ช่องลม/ช่องแสงเหนือบานหน้าต่างชั้น 2
	6	ประตูหน้าต่าง		6	ประตูหน้าต่าง		6	ประตูหน้าต่าง
	7		รูปทรง (Form)	7			7	
รูปทรง (Form)	8	คาน		8	คาน	รูปทรง (Form)	8	คาน
	9	เสา		9	เสา		9	เสา
	10	หลังคา		10	หลังคา		10	หลังคา

รับรู้ได้มากที่สุด

ยังคงรับรู้ได้

รับรู้ได้น้อยหรือไม่รับรู้เลย

ในยุคที่ 3 เกิดอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอาร์ตเดโค ที่แตกต่างกัน 3 แบบ โดยรูปแบบที่ 1 (ชุด 3A) หากลดทอนองค์ประกอบพื้นฐานถึงการรับรู้ระดับรูปทรง (form) และระดับองค์ประกอบ (ornament) ตอนปลายของระดับประเมิน ได้แก่ ประตู หน้าต่าง คาน เสา และหลังคา จะทำให้ไม่สามารถสื่อสารให้คนรับรู้ได้ว่าเป็นรูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีส หากมีการลดทอนองค์ประกอบ ช่องลมหรือช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2 และช่องลมหรือช่องแสงเหนือประตูชั้น 1 ซึ่งอยู่ในการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) จะทำให้คนในท้องที่รับรู้รูปด้านหน้าได้มากขึ้น และหากต้องการให้คนรับรู้ได้ว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีสอย่างชัดเจน ไม่ควรลดทอนองค์ประกอบถึงการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) คือ หลังคาแกนสาดและเสาประดับ สำหรับอาคารในรูปแบบที่ 2 (ชุด 3B) คนในท้องที่ที่จะรับรู้รูปด้านหน้าอาคารได้จากองค์ประกอบที่อยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) ช่วงปลายของระดับประเมิน ระดับองค์ประกอบ (ornament) และระดับรูปทรง (form) ซึ่งการรับรู้จะลดลงตามลำดับองค์ประกอบ ดังนี้ เสาประดับ ช่องลมหรือช่องแสงเหนือประตูชั้น 1 ประตู หน้าต่าง คาน เสา และหลังคา แต่หากเกิดการลดทอนเพียง ลวดลายปูนปั้น และเสาประดับ จะยังคงทำให้คนในท้องที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีส และในอาคารรูปแบบที่ 3 (ชุด 3C) ไม่

ควรลดทอนองค์ประกอบในการรับรู้ระดับรูปทรง (form) และระดับองค์ประกอบ (ornament) ตอนปลายของระดับประเมิน ได้แก่ ประตู หน้าต่าง คาน เสา และหลังคา เช่นกัน แต่หากมีการลดทอนองค์ประกอบเพียงระเบียบ ช่องลมหรือช่องแสงเหนือประตูชั้น 1 และช่องลมหรือช่องแสงเหนือหน้าต่างชั้น 2 ซึ่งอยู่ในการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) จะทำให้คนรับรู้ได้ดีขึ้น และคนในท้องที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนว่าเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีส เมื่อลดทอนองค์ประกอบเฉพาะ หลังคา กันสาด และระเบียบ เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) และการรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) ตามตารางที่ 3

ดังนั้นในการปรับปรุงรูปด้านหน้าอาคารเก่าและการใช้องค์ประกอบที่ปรากฏบนรูปด้านหน้าของอาคารใหม่ ที่ตั้งอยู่บนถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต ควรให้ความสำคัญกับการรับรู้รูปด้านหน้าอาคาร เนื่องจากเป็นส่วนที่ทำให้รับรู้ได้ง่ายที่สุด การลดทอนองค์ประกอบบนรูปด้านหน้าอาคารควรอยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) และระดับองค์ประกอบ (ornament) ซึ่งการรับรู้จะลดลงตามลำดับ และการใช้องค์ประกอบต้องสอดคล้องกับความถูกต้องตามยุคสมัยของอาคารชิโน-โปรตุกีส เพื่อไม่ให้ความหมายของการใช้องค์ประกอบบิดเบือนไป ทำให้อาคารที่ตั้งอยู่ในบริเวณนี้เกิดความกลมกลืนกันระหว่างอาคารเก่า และอาคารใหม่นำไปสู่การสร้างคุณค่าและคงเอกลักษณ์ของอาคารชิโน-โปรตุกีสและย่านเมืองเก่าไว้

สรุป

งานวิจัยนี้ได้แบ่งการรับรู้อาคารออกเป็น 3 ระดับ คือ การรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) การรับรู้ระดับองค์ประกอบ (ornament) และการรับรู้ระดับรูปทรง (form) พบว่าคนในท้องที่สามารถรับรู้รูปด้านหน้าอาคารในระดับพื้นผิว (texture) และระดับองค์ประกอบ (ornament) ช่วงต้นของระดับประเมินได้มากที่สุดอยู่ ซึ่งมีประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎีของกลุ่มเกสตัลต์ที่กล่าวไว้ข้างต้นที่ว่า คนจะไม่ค่อยรับรู้ในรายละเอียดปลีกย่อยของสภาพแวดล้อม เนื่องจากองค์ประกอบที่ใช้ในอาคารชิโน-โปรตุกีสในระดับพื้นผิว (texture) และระดับองค์ประกอบ (ornament) ช่วงต้นมีความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของอาคารแต่ละยุค เมื่อมีการลดทอนลงจึงไม่คุ้นเคย คนในท้องที่จึงเลือก ประเมินที่ระดับใกล้เคียงกับอาคารเดิมที่คุ้นเคยและบ่งบอกถึงความเป็นอาคารชิโน-โปรตุกีสได้

คนในท้องที่จะรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสได้ดีที่สุด เมื่อลดทอนองค์ประกอบที่อยู่ในการรับรู้ระดับพื้นผิว (texture) เพียงแค่ ลวดลายปูนปั้นทั้งแบบนูนต่ำและแบบลอยตัว ในอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะจีนและศิลปะนีโอคลาสสิก และในอาคารชิโน-โปรตุกีสที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอาร์ตเดโค รับรู้ได้ดีที่สุด เมื่อลดทอนองค์ประกอบเพียงหลังคา กันสาด ลวดลายปูนปั้น และเสาประดับ

ข้อปรับปรุง

ในการทำแบบสอบถามผู้วิจัยไม่ได้ควบคุมจำนวนประชากรด้านอายุ จำนวนปีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต และระดับการศึกษาในการทำแบบสอบถาม จึงทำให้ข้อมูลค่อนข้างหลากหลาย ทั้งในแง่ช่วงอายุ ช่วงเวลาในการอาศัยในจังหวัดภูเก็ต และระดับการศึกษา ที่ส่งผลต่อการรับรู้รูปด้านหน้าอาคาร

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การทดสอบการรับรู้รูปด้านหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสบน ถนนกลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บรรณานุกรม

- กำธร กุลชล. (2550). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการนานาชาติ สถาปัตย์ปาฐะ สถาปัตยกรรมในดินแดนสุวรรณภูมิ. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 249-265.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากรจัดพิมพ์.
- คณะกรรมการธิการการท่องเที่ยว วุฒิสภา. (2553). รายงานการพิจารณาการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้าง กิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นที่ศิลปวัฒนธรรมรูปแบบสถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส จังหวัดภูเก็ต. ม.ป.ท.:สำนักงานกรรมาธิการ3 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังภาควิชาการวางแผนภาคและผังเมือง. (2540). โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงย่านเมืองเก่าในถนนกลางให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม คือ ถ.กลาง. (ม.ป.ท.):สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ปัญญา เทพสิงห์ และวุฒิ วัฒนสิน. (2545). รายงานวิจัย ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-โปรตุกีสในจังหวัดภูเก็ต. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2541). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม มूलฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, บุษกร เสธวรกิจ, และศิวาพร กลิ่นมัลย์. (2554). จิตวิทยาสภาพแวดล้อม มूलฐานการสร้างสรรค์และจัดการสภาพแวดล้อมน่าอยู่อาศัย. กรุงเทพฯ: จี.บี.พี เซ็นเตอร์.
- ฮันส์ เดทเลฟ คัมมัยเยอร์, และพรใจ ศิริรัตน์. (2527). โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและพัฒนาเมืองภูเก็ต รายงานวิจัยเอกสารหมายเลข 8. แผนการวางแผนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย.
- Malhis, S. (2003). The multiplicity of building form manifestation: Situating the domestic form within interwoven syntactic and semiotic domain. University of Petra, Jordan Proceedings. The 4th International Space Syntax Symposium London.
- Sommer, R. & Sommer, B. (2002). A Practical Guild to Behavioral Research: Tool s and Techniques. New York: Oxford University Press.
- Stamps, A. E. (1999). Architectural detail, Van der Lann septaves and pixel counts. Retrieved July 11, 2012, from Science Direct database.

บทวิจารณ์ Critique Paper

Design Education in China from the Perspective of Design —Summary of China
Environmental Design Annual Education Conference

Ding, Xin

Design Education in China from the Perspective of Design

—Summary of China Environmental Design Annual Education Conference

Ding, Xin¹

The member of London Olympic Design Team, the Designing Directors of AECOM, Mr. Blackwell introduced the design of London Olympic venues and facilities. And then, he said, London Olympics has ended, yet our work has just begun. The Environmental design in Education design, that is, the development of interior design, which is our research has just started.

Mr. Blackwell mentioned the bridges of London Olympic Stadium in his report. The bridges include narrow and long permanent bridges and broad temporary bridges. The temporary bridges were removed after the Olympic Games, and the permanent bridges worked as functional bridges which emerged with the surrounding plants and environment serve better for the surrounding communities and residents. In 2008 Beijing Olympic Games, Beijing focus on taking advantage of the international stage to advocate Beijing to the world. However, during the Olympic Games in London, London paid greater attention to bring more opportunities, work and skills to communities and aimed at how to bring about long term and positive impact on communities. This provides the education of environmental design an extraordinary and very concrete revelation on how should we gradually shift from idea

¹ Lecturer, Faculty of art and communication, Kunming University of Science and Technology

oriented design education to satisfy others' needs oriented design. This is what we have just started to do.

What is others' needs oriented design? The coastal area of China turns out to be extremely hot during summer, and the heat seems hot enough to melt people. Dean of Guangzhou Art College joked that in Guangzhou, people challenge the extreme every time crossing the street waiting for red lights during the eight burning months in Guangzhou. People in Guangzhou are used to lean on the lamp posts to get some shade while waiting for red lights. That's why Guangzhou municipal government tries hard to plant two trees in the middle of or along both sides of zebra crossing for people to take shelter against the burning sun. The afforestation in Guangzhou should be vertical afforestation, that is to say, to plant trees to provide shade. Laying turf is meaningless for Guangzhou. The situation in North Europe is another story. There, if the sun is out, people can have a holiday because for half a year there is no sunlight. People need sunlight. In North Europe, vast green grass satisfies people's needs.

Design should serve for people who use the facilities. When we are teaching design education, should we get rid of the omnipotent design ideas restricted in text books and focus our eyes on the environment that we live in and thinking about how to improve the environment via design and then the next task is to teach students how to think and what to think.

Then let's look at Shanghai Expo that we directly or indirectly get involved in. I believe teachers and students must have taken thousands of tens of thousands pictures at the site for future study. Have we thought about what we really need to think about like Mr. Blackwell said. For instance, the France Pavilion in Expo shown in Picture one. Many people remembered its outlook and some were amazed at the seven national art treasures shown in it. From the perspective of design, besides the outside net appearance of the construction and the national treasure, we should notice the unique design of the transportation and evacuation of the crowd. If one goes into the France Pavilion, one will be transported to the fourth floor by escalator. In other words, inside the France Pavilion, no matter how old you are, no matter you are male or female, all the people are sent to the top floor by escalator at the same speed. Upon reaching the top floor, passed the theme wall of the sensible city and arrived at the five hundred slope exhibition wall. The design take good advantage of the gravity of human weight and the theory of inertia balance allows people to go ahead

without stopping and finally walk out of the France Pavilion. The success of the France Pavilion lies in the fact that it directs through gathering, through dissolving and evacuation.

France Pavilion in Shanghai Expo, 2010

Let's take another look at the Building of Holland. Many people think it's not a good design since it doesn't look like an exhibition building. There is a road designed like a spiral track. All the exhibition units are hanging over the track. But this building is the only one that doesn't need air conditioning in 260 buildings in Shanghai World Expo; it is the only building that doesn't need guard to take care of the items on display, and this is the only building shows the spirit of the Shanghai World Expo--- Better city, better life. The city here in Holland building is Shanghai World Expo and Shanghai itself, the whole building represents the streets of the city. Why it air conditioning is unnecessary? Because the stairs are in the open air. Why it doesn't need guard? Because every item was in individual rooms, we could only see the exhibit from outside of the room. This two buildings are not just designed for this big show. It echoes the motif of the Expo in certain environment, this is what we should learn from it.

France Pavilion in Shanghai Expo, 2010

Many schools in China have environmental design major, but with different background. Some has over hundred years history with design specialty, it is a new major in some schools. The staff could be just few young lecturers and students just graduated from school. Some has technology background, some with art background. Another case is the academic leader majored in Chinese painting, just because he is a professor, who is qualified to lead a major to pass the education evaluation. So, we can't expect all the schools to move forward with the same speed in the same way. But it doesn't matter what kind of background the school has, we should emphasize or reemphasize the verbal expression in written form in the four years of design education. This verbal expression in written form we are discussing here is not just rough draft, more specific, we use verbal expression to cover few aspect about the foundation of design education. First, one dimensional foundation design. What is one dimensional foundation design? It's writing skill, starts from the key words. Let's take France Pavilion in Shanghai World Expo for example, stream of people, in and out. Prevention of crowdedness and evacuation are the key words. And make sentences with these key words, to express design ideology clearly. Second, two dimensional design. On the platform of one dimension foundation, we use pictures from our digital camera to

explain the words and sentences. Third, three dimensional design. Similar with building model, put your design thinking into three dimensional space and see how it works in it. Focus on these three key points, schools with different backgrounds are able to bring out diversified potentials and characteristics.

Concerning the graduation design project, from the perspective of design education, we rarely define a role of designer (our students) in final project. Who are they in this project? Project director? Design director? Investor? Engineer? Or what? As an educator, we rarely give our students a role in this whole project from the beginning of design., This is the problem we need to solve. In addition, about the theme/subject of the final graduation project, we could probably make a long term plan, let's say five years plan, to be the goal for every school to develop. For example, the relationship between hard ground and grassbelts, and the relationship between function and space. And how to complete this plan by improving and completing many small projects. This is very important for the enrichment of academic development.

ISSN : 2351-0935

JEDe

